

Fakulta ekonomicko-správní

Analýza spotřebitelských cen v České republice

Lucie Šafránková

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie ŠAFRÁNKOVÁ**
Osobní číslo: **E07939**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Ekonomika a provoz podniku**
Název tématu: **Analýza spotřebitelských cen v ČR**
Zadávací katedra: **Ústav matematiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod
Definice spotřebitelských cen
Spotřební koš pro výpočet indexů spotřebitelských cen
Indexy spotřebitelských cen
Statistická analýza dostupných dat
Závěr

Rozsah grafických prací: –
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- 1.HENDL, Jan. Přehled Statistických metod zpracovaných dat. Praha : Portál, 2004. 584 s. ISBN 80-7178-820-1.
- 2.KUBANOVÁ, Jana. Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi. 2. vyd. Bratislava : Stasis, 2004. ISBN 80-85659-37. s. 249
- 3.SCHILLER, Bradley R. Makroekonomie. Praha : Computer Press, 2004. 412 s. ISBN 80-251-0169-X.
- 4.www.czso.cz [online]. c 2010 [cit. 2010-06-25]. Český statistický úřad /ČSÚ. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/>>.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. David Zapletal, Ph.D.
Ústav matematiky

Datum zadání bakalářské práce: 30. června 2010
Termín odevzdání bakalářské práce: 6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 4. srpna 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích 06. 05. 2011

Lucie Šafránková

Poděkování

Především bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Davidu Zapletalovi, Ph.D. za cenné rady, ochotu a trpělivost při mém zpracování. Dále chci poděkovat svým blízkým za celkovou duševní podporu nejen při psaní, ale i studiu.

ANOTACE

Obsah bakalářská práce se zaměřuje na analýzu spotřebitelských cen v České republice. V první části práce je teoreticky popsán pojem spotřebitelských cen, klasifikován spotřební koš a popsány metody pro výpočet indexu spotřebitelských cen.

Druhá část se zabývá statistickým zpracováním dat, týkajících se spotřebních cen. Na základě získaných informací je zpracován vývoj indexu spotřebitelských cen za posledních deset let, též za pomoci grafů a tabulek.

KLÍČOVÁ SLOVA

Spotřebitelské ceny, spotřební koš, index spotřebitelských cen, vývoj cenových indexů

TITLE

Analysis of Consumer Prices in Czech Republic

ANNOTATION

Content of this thesis is concentrated on analysis of consumer prices in Czech Republic. The first part is theoretically described conception of consumer prices, classification of consumption basket and methods for calculation of consumer price index.

The second part deals with statistic analysis of information about consumer prices. Based on the obtained dates the analysis of consumer price index is processed for ten years, by the aid of graphs and tablets.

KEYWORDS

Consumer prices, consumption basket, consumer price index, analysis of price index

OBSAH

Úvod	9
1 Definice spotřebitelských cen	10
1.1 Spotřebitelské ceny	10
1.2 Spotřební koš	10
1.3 Inflace	10
1.3.1 Měření inflace	11
1.3.2 Příčiny inflace	12
1.4 Index spotřebitelských cen.....	13
1.5 Určení spotřebitelských cen.....	13
2 Spotřební koš pro výpočet indexů spotřebitelských cen	14
1.6 Klasifikace spotřebního koše	14
1.6.1 CZ-COICOP	15
1.6.2 Výběr cenových reprezentantů	17
1.6.3 Váhový systém.....	19
1.6.4 Výběr dotazovaných	19
2 Indexy spotřebitelských cen	21
2.1 Způsoby výpočtu indexu spotřebitelských cen	21
2.1.1 Průměrné ceny, subindexy	21
2.1.2 Výpočet indexů	22
2.2 Kvalitativní očišťování	25
2.2.1 Přímé očišťování.....	26
2.2.2 Metody imputace	27
2.2.3 Kvalitativní očišťování v praxi statistiky spotřebitelských cen ČSÚ ...	27
2.3 Indexy spotřebitelských cen podle výrobních skupin	30
2.3.1 Potraviny a nealkoholické nápoje	30
2.3.2 Alkoholické nápoje, tabák	31

2.3.3	Odívání a obuv.....	31
2.3.4	Bydlení, voda, energie, paliva	31
2.3.5	Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy.....	34
2.3.6	Zdraví.....	34
2.3.7	Doprava.....	36
2.3.8	Pošty a telekomunikace	39
3.2.9	Rekreace a kultura	39
3.2.10	Vzdělání.....	42
3.2.11	Stravování a ubytování	42
3.2.12	Ostatní zboží a služby.....	43
3	Statistická analýza dostupných dat.....	46
3.1	Vývoj spotřebitelských cen zboží a služeb v letech 2001 až 2008.....	46
3.1.1	Změny DPH v roce 2004 a 2008	48
3.1.2	Změny spotřebních daní	49
3.1.3	Regulace a deregulace cen.....	50
3.1.4	Potraviny a nealkoholické nápoje.....	53
3.1.5	Index spotřebitelských cen u domácností zaměstnanců a důchodců v letech 2001 až 2008.....	55
3.1.6	Harmonizovaný index spotřebitelských cen v letech 2001 až 2008.....	56
3.2	Aktuální vývoj indexů spotřebitelských cen v 1. čtvrtletí 2011	56
3.2.1	Cenový vývoj u vybraných oddílů spotřebního koše	58
3.2.2	Harmonizovaný index spotřebitelských cen v zóně EU 27	62
	Závěr	64
	Použitá literatura a internetové zdroje	66
	Seznam tabulek.....	67
	Seznam grafů	68

ÚVOD

Hlavním cílem této práce je analyzovat spotřebitelské ceny v České republice. Pro lepší chápání, zpočátku uvedu několik pojmů související s tímto tématem. Vysvětlím, co spotřebitelské ceny znamenají, z čeho vyplývají a jakou mají souvislost se spotřebním košem, indexem spotřebitelských cen a mírou inflace. Též popíši vývoj, rozsáhlou klasifikaci a celkové složení spotřebního koše v České republice. Jaké plní účely pro výpočet indexu spotřebitelských cen a jaké má celkové parametry. U indexu spotřebitelských cen znázorním jejich výpočty a metody, kterými se počítají pro jednotlivé položky spotřebního koše, a jaké orgány se jimi zabývají na území České republiky. To vše bude obsahem teoretické části bakalářské práce s uvedením několika praktických příkladů.

Praktická část bude zpracována převážně na základě údajů získaných z Českého statistického úřadu. Tyto data budou poukazovat na vývoj jednotlivých spotřebitelských cen za posledních deset let. Co a jaké příčiny ovlivňovaly jejich růst, stagnaci či klesání. Zpracované údaje budou znázorněné i v tabulkách a grafech pro lepší orientaci a rozpoznání jejich vývoje.

1 DEFINICE SPOTŘEBITELSKÝCH CEN

1.1 SPOTŘEBITELSKÉ CENY

Spotřebitelské ceny jsou ceny, za které domácnosti kupují zboží a služby. Jejich vývoj sledujeme na spotřebním koši sestaveným z vybraných druhů zboží a služeb kupovanými obyvateli České republiky.

1.2 SPOTŘEBNÍ KOŠ

Spotřební koš představuje v ekonomické teorii modelovou spotřebu průměrné domácnosti. Obsahuje mnoho položek, které se dělí do 12ti skupin, jako např. potraviny a nealkoholické nápoje, doprava, bydlení, zdraví aj. Pro jednotlivé položky se určují váhy podle jejich zastoupení ve výdajích průměrné domácnosti. Spotřební koš tedy představuje skupinu reprezentantů (statků), na jejichž základě se počítá cenová hladina, respektive míra inflace.

1.3 INFLACE

„Inflace znamená zvýšení průměrné hladiny cen, nikoli změnu ceny konkrétního zboží.“[3]

Mnoho lidí považuje zdražení nějakého zboží nebo služby za inflaci. Ne pokaždé však ekonomika zaznamenává inflaci, když zaplatíme v obchodě více za chléb nebo se zvýší cena za ostříhání u holiče. Je tedy potřeba odlišovat inflačního jevu od nárůstu ceny daného zboží či služby.

Příkladem jak můžeme určit průměrnou cenu vybraného zboží např. zeleniny v obchodě je, že zjistíme ceny různých druhů zeleniny (rajčat, mrkve, okurku, lilku, cuket apod.). Známe-li ceny všech druhů, jsme poté schopni spočítat průměrnou cenu zeleniny. Závěrem můžeme stanovit, kolik by stál košík zeleniny. Po každodenním opakování

výpočtu zjistíme, jestli nám cena zeleniny v průměru roste nebo klesá. Podobnými výpočty se provádí měření inflace v ekonomice, kdy stanovíme průměrnou cenu daného výstupu a sledujeme, jak se tento průměr mění. Jestli zaznameneleme růst, poté jej značíme jako inflaci.

Inflace též značí ekonomickou nerovnováhu, zapříčiněnou růstem cenové hladiny, proto je brána jako negativní jev v ekonomice a mívá tak negativní dopad na živobytí lidí.

1.3.1 MĚŘENÍ INFLACE

Pokud zaznamenáváme růst spotřebitelských cen, značí to inflaci v ekonomice. Tento růst vyjádříme tzv. mírou inflace, která se měří za pomoci indexu inflace π_t [4].

$$\pi_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \times 100$$

π_t index inflace

P_t cenová hladina v čase t

P_{t-1} cenová hladina v čase t-1

Pro měření inflace se používá několik cenových indexů, jako jsou [4]:

- **Index spotřebitelských cen (CPI)** = změny velikosti výdajů domácností (spotřebitelů) za nákupy spotřebních statků
- **Index cen výrobců (PPI)** = změna cen výrobců
- **Cenový deflátor hrubého národního produktu (HDP)** = změna cen všech statků, které patří do hrubého domácího produktu

V praktickém měření inflace v oblasti spotřebitelských cen, se vyjadřuje přírůstek tzv. indexu spotřebitelských cen. Index inflace se v České republice určuje na základě spotřebního koše. Spotřební koš má přes 700 položek, jak udává Český statistický úřad. Patří sem veškeré spotřební zboží a služby, které jsou hlavními výdaji obyvatelstva na území ČR. Položky výdajů mají tři hlavní okruhy [4]:

- Potravinářské zboží – potraviny, nápoje, tabák apod.
- Nepotravinářské zboží – oblečení, nábytek, domácí potřeby, hygienické zboží aj.
- Služby – doprava, opravářské sl., vzdělávání, ubytování, stravování, zdravotnictví a mnoho jiných.

1.3.2 PŘÍČINY INFLACE

Hlavní příčinou inflace je růst objemu peněz v ekonomice. Česká národní banka se snaží toto množství peněz v ekonomice regulovat a to na základě své měnové politiky. Rozeznáváme dva druhy inflace [4]:

- Inflace poptávková – nabízená výrobní produkce není dostatečná pro uspokojení poptávaného množství, a proto ceny jdou nahoru
- Inflace nabídková – růst mezd, má za příčinu stoupaní cen

Používáme několik ukazatelů pro analýzu inflace. Záleží na závislosti k určitému údaji a nejčastějším vyjádřením míry inflace jsou následující [4]:

- míra inflace znázorněná přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen
- míra inflace znázorněná přírůstkem indexu spotřebitelských cen patřící ke stejnému měsíci předchozího roku
- míra inflace znázorněná přírůstkem indexu spotřebitelských cen k předchozímu měsíci
- míra inflace znázorněná přírůstkem indexu spotřebitelských cen k základnímu období (např. rok 2010 = 100)
- míra inflace znázorněná přírůstkem indexu spotřebitelských cen k základnímu období (např. prosinec 2010= 100)

1.4 INDEX SPOTŘEBITELSKÝCH CEN

Na základě indexu spotřebitelských cen a indexu životních nákladů sleduje Český statistický úřad pohyb cen spotřeby v České republice. Ze všech cenových indexů vypočítávaných v České republice patří indexy spotřebitelských cen mezi nejdůležitější ukazatele cenového vývoje. V časovém vývoji měří změny konečných spotřebitelských cen zboží a služeb placené obyvatelstvem a používají se též k měření inflace, jak je mimo jiné uvedeno výše.

1.5 URČENÍ SPOTŘEBITELSKÝCH CEN

Spotřebitelské ceny se zjišťují každý měsíc vybranými pracovníky oddělení statistiky spotřebitelských cen Českého statistického úřadu Praha, OSZ Hradec Králové a dále zaměstnanci oddělení terénního zjišťování Praha na orgánech státní správy a příslušné organizace k tomu určené. Předmětem zjišťování spotřebitelských cen jsou ceny výrobků, které obyvatelé ČR běžně a nejčastěji nakupují. Jsou to výrobky běžného provedení, tuzemské výrobky, i výrobky z dovozu, nepotravinářské zboží i ve výprodejových akcích, dostupné na daných prodejnách. Pracovníci terénního zjišťování, kteří zaznamenávají spotřebitelské ceny, mají k dispozici kapesní počítač obsahující veškeré záznamy měsíčního sběru cen.

2 SPOTŘEBNÍ KOŠ PRO VÝPOČET INDEXŮ SPOTŘEBITELSKÝCH CEN

Spotřební koš je souborem cenových reprezentantů a jejich vah, které jim jsou přiřazeny. Tyto váhy se odvozují ze struktury výdajů domácností zaměstnanců, podnikatelů, osob samostatně výdělečně činných, zemědělců a důchodců ze statistik jejich rodinných účtů. Poradní komise stanovená pro harmonizaci indexů spotřebitelských cen, kontroluje výběr cenových reprezentantů, váhový systém, soubor respondentů, metodiku zjišťování a způsob výpočtu. Tato komise se skládá ze zástupců ministerstev, České národní banky, výzkumných ústavů, zástupců z Vysoké školy ekonomické, odborových svazů, organizací důchodců a vybraných odborů z Českého statistického úřadu. Komise projednává aktualizaci spotřebitelského koše a metodiky zpracování spotřebitelských cen, přičemž tyto metody zjišťování a výpočtu indexu spotřebitelských cen vychází z požadavků Eurostatu¹.

2.1 KLASIFIKACE SPOTŘEBNÍHO KOŠE

Již od roku 2001 se na základě spotřebního koše sleduje vývoj indexu spotřebitelských cen (nebo také životních nákladů). V členění souhrnný indexů se používá klasifikace CZ – COICOP² vycházející z mezinárodní klasifikace osobní spotřeby. Tato klasifikace řadí zboží a služby do 12 hlavních částí [1]:

- 1. Potraviny a nealkoholické nápoje** – všechny druhy potraviny a nealkoholických nápojů.
- 2. Alkoholické nápoje a tabák** – všechny druhy alkoholických nápojů a tabákového zboží.
- 3. Odívání a obuv** – oděvní materiály, oděvy, doplňky k oděvům, textilní galanterie, obuv, půjčovny oděvů a opravy.

¹ Statistický úřad Evropské unie,

² Classification of Individual Consumption by Purpose

4. **Bydlení, voda, energie, paliva** – úhrady za nájemné, za užívání družstevního bytu, služby ohledně užívání a běžnou údržbu bytu, odvoz odpadků a popela, vodné a stočné, tuhá paliva, energie (elektřina, plyn, teplo).
5. **Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy** – veškeré vybavení (nábytek, koberce a jiné podlahové krytiny, bytový textil), zařízení (domácí spotřebiče, kuchyňské, skleněné, keramické a stolní potřeby domácností), opravy (zboží a služby pro údržbu, nářadí, nástroje pro dům a zahradu) bytu a domácností.
6. **Zdraví** – medikamenty a zdravotnické výrobky, stomatologické výrobky, služby lékařů, zubařů a očních optiků, lázeňská péče, regulační poplatky
7. **Doprava** – osobní doprava (s tím související opravy a náhradní díly, pohonné hmoty), veřejná doprava (autobusová, železniční, letecká a místní), specializovaná doprava studentů a žáků.
8. **Pošty a telekomunikace** – služby pošty, mobilní telefony a pevná linka, služby telefonních operátorů
9. **Rekreace a kultura** – televizní a rozhlasové přijímače, počítače, přehrávače, hudební nástroje, sportovní potřeby a sportovní aktivity, knihy, hračky, kulturní služby (divadla, kina, výstavy aj.), papírenské zboží, tuzemská a zahraniční rekreace, domácí zvířata a potřeby k jejich chovu (veterinární služby), květiny a pěstování.
10. **Vzdělávání** – veškeré stupně vzdělávání, vzdělávací kurzy, výuky jazyků a umělecké výchovy.
11. **Stravování a ubytování** – jídla a nápoje v restauracích a podobná zařízení, školní a závodní stravování, ubytování v penzionech, hotelích, kempch, na internátech a kolejích.
12. **Ostatní zboží a služby** – elektrické spotřebiče pro osobní užití, služby osobní péče (kadeřnictví, manikúra apod.), kosmetické výrobky, hodinky a klenoty, kožená galanterie, pojištění (osob, domácností, automobilů atd.), sociální a finanční služby, administrativní a správní poplatky.

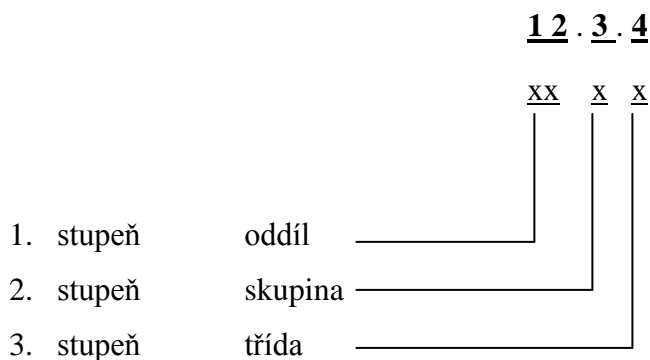
2.1.1 CZ-COICOP

Český statistický úřad vytvořil klasifikaci individuální spotřeby CZ-COICOP, vycházející z mezinárodního standardu COICOP, přičemž CZ značí národní verzi toho

standardu. Tato klasifikace obsahuje zatřídění všech druhů individuální spotřeby, jako jsou zboží, služby apod., podle jejich účelu. Používá se k identifikaci výdajů individuální spotřeby, jaké mají domácnosti, neziskové instituce sloužící domácnostem (NISD) a vládní instituce. Rozdělují se na následující oddíly [2]:

1. Oddíly 01 až 12: Výdaje domácností na individuální spotřebu
2. Oddíl 13: Výdaje NISD na individuální spotřebu
3. Oddíl 14: Výdaje vládních institucí na individuální spotřebu

Klasifikace se dále dělí do tří stupňů, pro které je určeno toto označení [2]:

2.1.1.1 Jednotky klasifikace

Pro oddíl 01 až 12 jsou výdaje na získání spotřebního zboží a služeb. Údaje o spotřebě domácností vycházejí z přehledu výdajů domácností, statistik maloobchodních prodejců a odhadů toku zboží, což jsou vymezené celkové dodávky zboží a služeb do výrobní spotřeby a konečného užívání. Může se stát, že některé zboží a služby se dají přiřadit k více jak jednomu účelu, např. motorové palivo nebo jízdní kola lze klasifikovat jako doprava, nebo jako rekreace, tak se tyto víceúčelové položky přiřazují k oddílu reprezentující hlavní jejich účel. Proto se tyto uváděné příklady zařazují do oddílu „Doprava“, jelikož je to jejich obvyklá funkce. Dalšími příklady víceúčelových položek může být jídlo konzumované mimo domov, které se uvádí pod „Stravování a ubytování“ a ne pod „Potraviny a nealkoholické nápoje“, nebo kempinkové vozy jsou zařazeny v oddíle „Rekreace a kultura“ a ne v „Doprava“ aj [2].

2.1.1.2 Zboží a služby pro smíšené účely

Jak je zmiňováno, některé produkty mohou mít více účelů, proto se pro takové výdaje nehledá jeden účel, ale přiřazuje se jim účel smíšený. Příkladem může být nákup turistického zájezdu obsahující mnohé služby, jako dopravu, ubytování a stravování, se uvádí jako „*Doprava s komplexními službami*“, bez ohledu izolovat jejich hlavní účel. Nebo vzdělávací služby v sobě zahrnují platby za dopravu, ubytování, stravu, vzdělávací materiály, zdravotní péči aj [2].

2.1.1.3 Typ produktu

Třídy jsou především složeny ze zboží a služeb. Zboží v dané třídě má své označení, a to buď jako netrvanlivé /NT/, střednětrvanlivé /ST/, trvanlivé /T/ a služby /S/. Rozdíl mezi trvanlivým a netrvanlivým zbožím se určí podle toho, jestli je možné zboží použít jednou nebo opakovaně až nepřetržitě, za více jak 1 rok. U střednětrvanlivého zboží bývá též nižší doba trvanlivosti, než u trvanlivého, ale může být i stejná, a proto jejich hlavním rozdílem je nákupní cena (trvanlivější zboží bývá dražší) [2].

2.1.2 VÝBĚR CENOVÝCH REPREZENTANTŮ

Vytváří se stejnorodé skupiny, které jsou vyrobeny ze stejných materiálů a surovin a mají stejné užitkové vlastnosti. Z čehož vychází struktura spotřebního koše cenových reprezentantů a jeho váhového systému. Všechny cenové reprezentanty představují podobný nebo aspoň srovnatelný cenový vývoj výdajů obyvatelstva, kterému je přiřazena příslušná váha reprezentantu. Pod cenovými reprezentanty jsou vybírány výrobky s dostatečnou spolehlivostí a přesností, které vyjadřují průměrnou změnu cenové hladiny veškerého zboží a služeb, přičemž spadají do jim příslušné třídy COIPCOP. Při výběru se přihlíží na váhový podíl ve struktuře spotřeby, k jejich stálosti na trhu a jejich lehké zaměnitelnosti s jinými.

Tabulka 1: Množství cenových reprezentantů ve spotřebním koši pro výpočet indexů spotřebitelských cen (nebo životních nákladů) v roce 2011. Převzato z [2]

<i>Název skupiny</i>	<i>Počet Položek</i>
Potraviny a nealkoholické nápoje	161
Alkoholické nápoje	21
Odívání a obuv	67
Bydlení, voda, energie a paliva	46
Bytové zařízení, zařízení domácností, opravy	81
Zdraví	20
Doprava	81
Pošty a telekomunikace	4
Rekreace a kultura	110
Vzdělávání	12
Stravování a ubytování	42
Ostatní zboží služby	55
Celkem	700

Každý rok se spotřební koš aktualizuje, a tím se počty reprezentantů zlehka mění. Například více jak před patnácti lety ve spotřebním koši chyběli takové položky, jako jsou: mobilní telefony, některé značky osobních automobilů, dálniční známky, pronájem kurtů a squash a jiné. Nejobsáhlejší skupinou spotřebního koše v České republice je čtvrtá skupina – bydlení, voda, energie, paliva, která má až 25% podíl na výdajích

Výběr reprezentantů se provádí metodou záměrného výběru, umožňující tak prověřit jejich účelnost či neúčelnost v zařazení. Popisy reprezentantů pomáhají řešit časový, věcný a prostorový nesoulad v nabídce a poptávce, určením odchylek zboží a služeb placené obyvatelstvem. Tato odchylka se rozpozná [2]:

- Obchodní značkou nebo daným dodavatelem zboží či služby
- Danou hmotností nebo početním parametrem zboží
- Ze Seznamu cenových reprezentantů zboží a služeb placených obyvatelstvem, kde se odchyluje od v něm popsáném standardu

2.1.3 VÁHOVÝ SYSTÉM

Váhový systém se staví na základě statistik rodinných účtů, který je běžně používán v praxi cenové statistiky u členských států Evropské unie. V roce 2005 v České republice vznikl základ váhového systému, vycházející z členění výdajů domácností do 1545 položek. Na základě podrobného rozčlenění ročních peněžních výdajů na jednoho člena domácnosti se podařilo sestavit stejnorodou strukturu tříd.

Váhy se od roku 2010 aktualizovali na stupeň COIPCOP 4 a to podle výdajů domácností a statistiky národních účtů za rok 2008. Přičemž struktura výdajů domácností ze statistik rodinných účtů v roce 2005 odpovídá podílům cenových reprezentantů v jednotlivých těchto strukturách COICOP 4.

Tabulka 2: Struktura klasifikace COICOP a váhy. Převzato z [2]

<i>Oddíl COICOP</i>	<i>Váha v promile</i>
Potraviny a nealkoholické nápoje	170,3
Alkoholické nápoje a tabák	86,0
Odívání a obuv	47,2
Bydlení, voda, energie, paliva	253,4
Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	55,2
Zdraví	25,0
Doprava	114,9
Pošty a telekomunikace	39,9
Rekreace a kultura	93,7
Vzdělávání	7,8
Stravování a ubytování	44,2
Ostatní zboží a služby	62,4
Celkem	1000,00

2.1.4 VÝBĚR DOTAZOVANÝCH

Dotazovaní jsou vybírání ze sítě prodejen, hypermarketů, supermarketů, obchodních řetězců, provozoven služeb a podobných institucí poskytující služby. Spotřebitelské ceny se zjišťují v Praze a 35 vybraných okresech. Praha se dělí do 8 území, Brno do 3, Plzeň a Liberec na 2 území. Tato území jsou zaznamenána v mapách

umístěných v OSZ Hradec Králové³ a příslušného pracovníka terénního zjišťování. Výběr dotazovaných provádí pověřený pracovník terénního zjišťování Českého statistického úřadu /ČSÚ/ ze sítě prodejen, provozoven apod. Oddělení statistiky spotřebitelských cen ČSÚ Praha provádí výběr u centrálně sledovaných cen.

U některých položek spotřebního koše se optimalizuje výběr na základě údajů, týkajících se nákupů domácností v daných obchodních řetězcích a prodejnách. Tyto údaje se získávají z externích zdrojů a bývají k dispozici za některé potravinářské výrobky, textil a obuv, kosmetické a drogistické zboží. Pomocí těchto údajů je možné orientačně stanovit potřebný počet cen zjišťování v jednotlivých obchodních řetězcích a prodejen vyhovující spotřebě domácností.

³ odbor statistického zpracování Hradec Králové

3 INDEXY SPOTŘEBITELSKÝCH CEN

3.1 ZPŮSOBY VÝPOČTU INDEXU SPOTŘEBITELSKÝCH CEN

3.1.1 PRŮMĚRNÉ CENY, SUBINDEXY

Průměrné ceny jednotlivých reprezentantů pro Českou republiku se vypočítají jako vážený aritmetický průměr z cen za kraje. Pro kraje se vážený aritmetický průměr počítá jako prostý aritmetický průměr. Váhy jsou tvořeny středním stavem obyvatelstva v kraji pro rok 2005.

Prostý aritmetický průměr

“Ze zjištěných hodnot x_1, x_2, \dots, x_n (které nejsou uspořádány), kde n je celkový počet pozorování, lze prostý aritmetický průměr, který značíme \bar{x} , vypočítat jako [1]:

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$$

Vážený aritmetický průměr

“ Jsou-li zjištěné hodnoty statistického znaku uspořádány do tabulky rozdělení četností, používáme pro výpočet aritmetického průměru vzorce

$$\bar{x} = \frac{x_1 n_1 + x_2 n_2 + \dots + x_k n_k}{n_1 + n_2 + \dots + n_k} = \frac{\sum_{i=1}^k x_i n_i}{\sum_{i=1}^k n_i}$$

Četnosti n_1, n_2, \dots, n_k udávají váhu, která je přisuzována jednotlivým variantám znaku x_1, x_2, \dots, x_k . Aritmetický průměr počítaný podle tohoto vzorce se proto nazývá vážený aritmetický průměr.”[1]

Výpočet průměrné ceny u reprezentantů: nájemné a služby spojené s užíváním bytu v nájemných bytech, úhrada za užívání družstevních bytů a služby s užíváním spojené, lázeňská péče plně hrazena pacientem, ojeté automobily, pohonné hmoty, letecká doprava,

vstupenka na lyžařský vlek, zahraniční rekreace, školené na vyšší odborné škole, poplatek za přijímací řízení na VŠ, školné na soukromé VŠ, obědy ve vysokoškolské menze, ubytování na vysokoškolských kolejích, pojištění domu, bytu a úrazové pojištění, pojištění automobilu a povinné ručení tvoří za Českou republiku výjimku, které bude níže popsána[2].

Pro výpočet indexů spotřebitelských cen bylo zavedeno použití tzv. subindexů. Subindexy jsou bazické indexy, které se počítají mimo spotřební koš, a sestavují je pracovníci oddělení statistiky spotřebitelských cen ČSÚ Praha. Řadí se do skupiny centrálně sledovaných cen, což jsou skupiny zboží a služeb s tarifními cenami (např. plyn, elektřina, telekomunikace, železniční doprava, finanční služby aj.), kde bývá velký rozsah nabízených produktů s častou obměnou. Spočítané subindexy se dosazují do schématu pro výpočet úhrnného indexu spotřebitelských cen a svou váhou ve spotřebním koši se seskupují do vyšších seskupení a celkových úhrnů. Metoda dosazování subindexů se dále používá u těchto skupin: tržní nájemné, hypotetické nájemné, služby realitních kanceláří a od roku 2011 i u léků předepsaných lékařem a léků bez receptu a dalších léčiv [2].

3.1.2 VÝPOČET INDEXŮ

Indexy spotřebitelských cen se počítají na stálých váhách podle Laspeyresova vzorce [2]:

$$I = \frac{\sum \frac{p_1}{p_0} * p_0 q_0}{\sum p_0 q_0} * 100$$

I ... index za sledované období k základnímu období (bazický index)

p_1 ... cena zboží či služby ve sledovaném období

p_0 ... cena zboží či služby v základním období

$p_0 - q_0$... stálá váha = výdaje domácností za zboží a služby v základním období

Od roku 2010 byla uvedena u cenových indexů změna ceny základního období, a to z prosince 2005 na prosinec 2009. Již vypočtené indexy jsou ve spotřebním koši vázány k základnímu roku 2005 = 100. K převodu indexu se používá konstanta: index za prosinec

2009 k základu roku 2005 = 100, přičemž index k základu roku 2005 = 100 se vypočítá vynásobením konstanty indexem k základu prosinec 2009 = 100. Takto se zajistí pokračování dosavadní časové řady indexů rok 2005 = 100, ze které se počítají indexy k dalším základům: předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100 a index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12-ti předcházejících měsíců. Z čehož vyplývá, že indexy předchozí měsíc, stejné období minulého roku a bazický index se základem rok 2005 = 100 nevznikají vážením, ale následným sdružením jednotlivých reprezentantů do daných úrovní klasifikace CZ-COICOP a do úhrnů [2].

- **Ir₀₅ – index rok 2005 = 100**

$$I_{r_{05}} = (I_t * k) / 100$$

I_t ... bazický index se základem prosinec 2009 = 100 v měsíci t

- **Ip – index předchozí měsíc = 100**

$$I_p = (I_{r_{05\ t}} / I_{r_{05\ t-1}}) * 100$$

I_{r_{05 t}} ... bazický index se základem rok 2005 = 100 v měsíci t

I_{r_{05 t-1}} ... bazický index se základem rok 2005 = 100 v měsíci t-1

- **Is – index stejné období předchozího roku = 100**

$$I_s = (I_{r_{05\ t}} / I_{r_{05\ t-12}}) * 100$$

I_{r_{05 t}} ... bazický index se základem rok 2005 = 100 v měsíci t

I_{r_{05 t-12}} ... bazický index se základem rok 2005 = 100 v měsíci t-12

U těchto uvedených typů indexů se počítají průměrné indexy za určité období, nebo-li za čtvrtletí, rok, průměr od počátku roku. Průměry se vypočítají následujícím způsobem [2]:

- Průměrné meziměsíční tempo růstu za n měsíců jako geometrický průměr měsíčních indexů Ip za jednotlivé měsíce t₁ až t_n:

$$\begin{aligned} I_{p(t_1...t_n)} &= \left(\sqrt[n]{I_{p_{t_1}/100} * I_{p_{t_2}/100} * I_{p_{t_3}/100} * ... * I_{p_{t_n}/100}} \right) * 100 \\ &= \left(\sqrt[n]{I_{r_{05\ t_n}} / I_{r_{05\ t_0}}} \right) * 100 \end{aligned}$$

$I_{r_{05 t_n}}$... bazický index se základem rok 2005 = 100 v měsíci n

$I_{r_{05 t_0}}$... bazický index se základem rok 2005 = 100 v měsíci předcházejícímu měsíci t_1

- Průměr od počátku roku, nebo-li indexy se stejným časovým základem, jako prostý aritmetický průměr indexů za jednotlivé měsíce t_1 až t_n :

- bazický index prosinec 2009 = 100

$$I_{(t_1 \dots t_n)} = (I_{t_1} + I_{t_2} + I_{t_3} + \dots + I_{t_n})/n$$

- bazický index rok 2005 = 100

$$I_{r_{05 (t_1 \dots t_n)}} = (I_{r_{05 t_1}} + I_{r_{05 t_2}} + I_{r_{05 t_3}} + \dots + I_{r_{05 t_n}})/n$$

- Průměr od počátku roku jako podíl součtu bazických indexů se základem rok 2005 = 100 za n měsíců a součtu bazických indexů se základem rok 2005 = 100 za n stejných měsíců předchozího roku

$$I_{S(t_1 \dots t_n)} = \frac{I_{r_{05 t_1}} + I_{r_{05 t_2}} + I_{r_{05 t_3}} + \dots + I_{r_{05 t_n}}}{I_{r_{05 t_1-12}} + I_{r_{05 t_2-12}} + I_{r_{05 t_3-12}} + \dots + I_{r_{05 t_n-12}}} * 100$$

- Tzv. speciální průměr představuje míra inflace, definovanou jako podíl součtu bazických indexů se základem rok 2005 = 100 v posledních 12 měsících a součtu indexů se základem rok 2005 = 100 v předcházejících 12 měsících

$$I_{k_t} = \frac{I_{r_{05 t}} + I_{r_{05 t-1}} + I_{r_{05 t-2}} + \dots + I_{r_{05 t-11}}}{I_{r_{05 t-12}} + I_{r_{05 t-13}} + I_{r_{05 t-14}} + \dots + I_{r_{05 t-23}}} * 100$$

I_{k_t} ... míra inflace v měsíci t

Tento index by se měl v prosinci rovnat průměru od počátku roku se základem stejné období minulého roku = 100.

Pravidelně se počítají rozklady změny indexu spotřebitelských cen mezi měsíci a mezi roky, vyjadřující podíl jednotlivých položek ve spotřebním koši na změně uhrného indexu [2].

- Podíl i-té položky spotřebního koše na změně indexu spotřebitelských cen mezi měsíci v měsíci t:

$$\frac{(p_{t,i} * q_{0,i}) - (p_{t-1,i} * q_{0,i})}{\sum_{i=1}^n (p_{t-1,i} * q_{0,i})} * 100$$

q_{0,i} ... stálé množství položky i v základním období

p_{t,i} ... cena položky i v měsíci t

p_{t-1,i} ... cena položky i v měsíci t-1

- Podíl i-té položky spotřebního koše na změně indexu spotřebitelských cen mezi roky v měsíci t:

$$\frac{(p_{t,i} * q_{0,i}) - (p_{t-12,i} * q_{0,i})}{\sum_{i=1}^n (p_{t-12,i} * q_{0,i})} * 100$$

q_{0,i} ... stálé množství položky i v základním období

p_{t,i} ... cena položky i v měsíci t

p_{t-12,i} ... cena položky i v měsíci t-1

3.2 KVALITATIVNÍ OČIŠŤOVÁNÍ

Jedná se o očišťování cenového indexu při záměně výrobku, který byl zařazen do šetření cen, za jiný výrobek. Důvodem této záměny může být, že původní výrobek chybí na trhu, nebo obyvatelé jej přestávají nakupovat. Poté tedy dochází k záměně reprezentanta ve spotřebním koši za podobný nebo žádanější výrobek. Častější důvod záměny je, když se pracovníkem terénního zjišťování daný výrobek pro zjišťování cen přestane ve vybrané prodejně vyskytovat nebo se prodejna uzavře. Tento pracovník pak musí vybrat podobný výrobek nebo šetřit ceny v jiné prodejně [2].

3.2.1 PŘÍMÉ OČIŠŤOVÁNÍ

Přímé očišťování se provádí dvěma způsoby. První je přímé srovnání ceny, kdy se ošetřují 2 srovnatelné produkty. Druhým je expertní odhad, kdy se ošetřují 2 nesrovnatelné produkty.

Přímé srovnání cen

Nový výrobek se považuje za srovnatelný, pokud splňuje následující podmínky [2]:

- Stejná měrná jednotka
- Stejný typ balení
- Vyráběn stejným výrobcem
- Výroba ze stejných materiálů a podobné technické parametry
- Nepodstatné rozdíly mezi dvěma položkami (tvar, vzor, barva aj.)

Jestli jsou výrobky z hlediska kvality považovány za srovnatelné, rozdíl v ceně se promítne jako sleva nebo zdražení v cenovém indexu.

Expertní odhad

Ve většině případů záměn mají srovnávané výrobky odlišnou kvalitu a jejich ceny nemohou být srovnávány. Pro takový případ je potřeba očistit rozdíl v jejich ceně o změnu kvality původního a nového výrobku. Vyčíslí se část z rozdílu cen obou výrobků způsobených změnou kvality a část představující slevu či zdražení. Tyto informace jsou získávány odborným odhadem pracovníka terénního zjišťování spolupracujícího s personálem prodejny, odborným odhadem externích expertů nebo použitím hédonických regresních modelů. Český statistický úřad využívá především služeb externích odborníků. Hédonické regresní modely Český statistický úřad zatím nepoužívá, jelikož vyžadují velké databáze s obrovským rozsahem charakteristik produktů, s čímž jsou spojeny velké náklady na založení takové databáze a její údržbu [2].

3.2.2 *METODY IMPUTACE*

Jedná se o metody ošetřující dva nesrovnatelné výrobky. Český statistický úřad využívá dvou metod, a to metodu OVERLAP (překrývání) a metodu BRIDGE OVERLAP (můstkové překrývání) [2].

Metoda OVERLAP

Použití této metody překrývání nastává při možném sledování ceny původní a nového produktu ve stejném časovém období, neboli měsíci, které se značí jako překryvné. V daném překryvném měsíci se šetří obě ceny produktů, přičemž cenový vývoj se v tomto měsíci měří na původním produktu a další měsíc na produktu novém s využitím zjištěné ceny v minulém překryvném měsíci. Rozdíl v ceně těchto výrobků se v cenovém indexu neprojevuje a Český statistický úřad používá tuto metodu při záměně daných reprezentantů ve spotřebním koší.

Metoda BRIDGE OVERLAP

Metoda můstkového překrývání se používá tehdy, kdy není možné vyšetřit cenu nového a původního produktu v jednom měsíci. Novému produktu se přiřadí takový cenový vývoj, jaký má podobný produkt vyskytovaný ve sledovaném i předcházejícím měsíci. ČSÚ užívá můstkového překrývání každý měsíc z důvodu očišťování změn odchylek vyšetřených pracovníky terénního zjišťování a také při ošetření cen zjištěných pouze v jednom měsíci. Když dojde k záměně reprezentantů, je možné použít jako můstek vývoj podobného reprezentanta nebo celé skupiny reprezentantů.

3.2.3 *KVALITATIVNÍ OČIŠŤOVÁNÍ V PRAXI STATISTIKY SPOTŘEBITELSKÝCH CEN ČSÚ*

Největším problémem při kvalitativním očišťování cenových indexů představuje rozhodnutí, jak moc je nově zařazený produkt srovnatelný s původním, neboli kdy použít přímé srovnání cen, kdy a jakou metodu. Proto Český statistický úřad používá následující postupy [2]:

1. Záměna odchylek pracovníky terénního zjišťování při sběru dat

Pracovník terénního zjišťování, který posuzuje srovnatelnost při změně odchylek produktu, zná oba druhy produktu a může tak získat informace od personálu prodejny. Když považuje produkt za srovnatelný, označí jeho cenu kódem „v“, což znamená podobný výrobek. Jestli se však domnívá, že rozdíl v kvalitě je značný, tak jeho cenu označí kódem „3“, znamenající jiná odchylka. Pro oba tyto případy musí do poznámek také uvést hlavní parametry nového produktu. Následně jsou tyto informace zasílány OSZ Hradec Králové, kde na základě zjištěných údajů v poznámce v běžném a minulém měsíci prověří návrh pracovníka.

Příklad [2]:

U reprezentanta A se zjistili za měsíc $t-1$ a měsíc t tyto ceny:

Tabulka 3: Ceny reprezentanta A za měsíc $t-1$ a měsíci. Převzato z [2]

Cena (P)	Měsíc $t-1$	Měsíc t	Komentář
P_1	100	100	
P_2	100	110	
P_3	90	150	Jiná odchylka (3)
P_4	110	120	
P_5	120	110	Jiná odchylka (3)
P_6	100	120	Podobný výrobek (v)
P_7	80	Cena nevyšetřena	Uzavření prodejny (3)
P_8	100	100	
P_9	80	130	Jiná odchylka (3)
P_{10}	Cena nevyšetřena	120	Nová prodejna (3)
P_{11}	120	140	Jiná odchylka (3)
Průměrná cena	100	120	

- Kvalitativně neočištěný index $t/t-1 = 120/100 = 1,2$

Tabulka 4: Kvalitativně očištěny ceny u prezentanta A srovnatelné v obou měsících, metodou BRIDGE OVERLAP. Převzato z [2]

<i>Cena (P)</i>	<i>Měsíc $t-1$</i>	<i>Měsíc t</i>	<i>Komentář</i>
P_1	100	100	
P_2	100	110	
P_4	110	120	
P_6	100	120	Podobný výrobek (v)
P_8	100	100	
Průměrná cena	102	110	

$$- \text{Index}_{t/t-1} = 110 / 102 = 1,08$$

Tabulka 5: Kvalitativně očištěný cenový index imputovaný reprezentantu A prostřednictvím změny ceny základního období. Převzato z [2]

	<i>Vzorec</i>	<i>Reprezentant A</i>
<i>Cena ZO $t-1$</i>		80,00
<i>IBAZ $t-1$</i>	$\frac{\text{průměrná cena}_{t-1}}{\text{cena ZO}_{t-1}} = \frac{100}{80} * 100$	125,00
<i>IP t před očištěním</i>	$\frac{\text{průměrná cena}_t}{\text{průměrná cena}_{t-1}} = \frac{120}{100} * 100$	120,00
<i>IP t po očištění</i>	$\frac{\text{průměrná cena}_t}{\text{průměrná cena}_{t-1}} = \frac{110}{102} * 100$	108,00
<i>IBAZ t</i>	$\frac{\text{IBAZ}_{t-1}}{\text{IP}_t \text{ po očištění} / 100} = \frac{125}{1,08}$	135,00
<i>Cena t</i>		120,00
<i>Cena ZO t</i>	$\text{cena ZO}_{t-1} * \frac{\text{IP}_t \text{ před očištěním} / 100}{\text{IP}_t \text{ po očištění} / 100}$ $= 80 * \frac{1,2}{1,08}$	88,89

- *Cena ZO $t-1$... cena základního období reprezentanta A v měsíci $t-1$*
- *IBAZ $t-1$... bazický index reprezentanta A v měsíci $t-1$*
- *IP t před očištěním ... meziměsíční index před očištěním*
- *IP t po očištění ... meziměsíční index po očištění*
- *Cena t ... průměrná cena reprezentanta A v měsíci t*
- *Cena ZO t ... cena základního období reprezentanta A v měsíci t*

2. Záměna reprezentanta ve spotřebním koši

K záměně reprezentantů ve spotřebním koši může dojít při kontrole indexu spotřebitelských cen nebo též průběžně v období mezi kontrolami. Jelikož na trhu dochází neustále k obměně sortimentu a také se mění spotřební zvyklosti obyvatelstva. Je velmi obtížné u nově zařazovaných produktů do spotřebního koše zjistit zpětně jejich cenu v základním období, produkt třeba ještě ani neexistoval. Proto v takových případech nový cenový reprezentant navazuje na dosavadní vývoj původních reprezentantů s využitím metod OVERLAP či BRIDGE OVERLAP [2].

3. Kvantitativní očištění

Kvantitativní očišťování se týká takových položek spotřebního koše, u kterých cena v období t byla zjištěna za jinou hodnotu než v období $t-1$. Kvalitativní očištění se provede přímým přepočtem na stejnou hodnotu, pokud však dojde ke změně ceny z důvodu jiné rozdílné hodnoty, závisí další postup na tom zda [2]:

- původní balení není na trhu (např. zvýšení váhy čokoládové tyčinky ze 40 g na 50 g)
- původní balení není v měsíci t v prodejně na skladě (např. prací prášek o hmotnosti 3 kg je dočasně nahrazen 1 kg balením).

V případě prvním se změna ceny zahrnuje do indexu jako sleva či zdražení, ale v případě druhém se výrobky berou jako za nesrovnatelné a postup očišťování je období jako při záměně odchylek. Pracovník terénního zjišťování k také zjištěné ceně kód 3 a cenový rozdíl se do indexu nezapočítá.

3.3 INDEXY SPOTŘEBITELSKÝCH CEN PODLE VÝROBNÍCH SKUPIN

3.3.1 POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE

Většinu těchto položek zjišťují pracovníci terénního zjišťování jedenkrát měsíčně a to v období od 1. do 20. dne v měsíci. U zeleniny a ovoce je tomu tak, že se ceny zjišťují ve

stejném období vždy u 1/3 vybraných okresů v jednom týdnu. Některé produkty bývají sezónními, jako např. třešně, maliny, švestky, meruňky apod. a proto se nezapočítávají. Např. konzumní brambory mají ve spotřebním koši jednu položku a dělí se na rané a pozdní brambory. Pro daný měsíc se zjišťují ceny těch brambor, které jsou momentálně k dispozici v prodejnách. Ceny pozdních brambor jsou převážně zaznamenávány v dubnu a v květnu. V červnu se zas pouze zjišťují ceny raných brambor a v mezi období těchto dvou druhů se neposuzuje jako změna odchylky [2].

3.3.2 ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK

Tržními cenami jsou ceny alkoholických nápojů, ale ceny tabákových výrobků jsou pevně dané. Pevné ceny udává Ministerstvo financí a určuje tak pevné ceny pro konečného spotřebitele tabákových výrobků. Tyto pevné ceny musí být napsány na obalu všech tabákových výrobků [2].

3.3.3 ODÍVÁNÍ A OBUV

Odchylky se určují podle výrobce, balení, značky i použitého materiálu. Při změně vzoru, střihu, módní obměny či tvaru v rámci jednoho výrobce se neposuzuje jako změna kvality neboli odchylky. Tyto odchylky bývá velmi těžké určit, jestli se jedná o významné nebo málo významné změny kvality, proto pracovníci terénního zjišťování musí podrobně popsat danou změnu a následně pracovníci OSZ Hradec Králové posuzují, zda nastala odchylka či nikoliv [2].

3.3.4 BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA

Tento oddíl zastává ve spotřebním koši největší podíl a to 25,3%. Skládá se z nájemného i hypotetického nájemného vlastníků (14,1%), elektrické a tepelné energie, plyn a ostatní paliva (8,7%).

Regulované ceny, které jsou u čistého nájemného placené nájemníky v nájemních bytech, stočného, vodného, odvozu popelnic a odpadů, plynu, elektřiny, tepla pro topení a přípravu teplé vody, představují 11% [2].

Čisté nájemné placené nájemníky v nájemních bytech

Jedná se o měsíční regulované nájemné bez placení vodného a stočného, dodávky tepla a teplé vody, odvozu odpadů a různých služeb spojených s užíváním bytu. Pracovníci terénního zjišťování určují toto nájemné u majitelů nebo správců bytů přibližně ve 120 obcích, které se dělí do 6 velikostních skupin [2]:

- do 4 999 obyvatel
- 5 000 až 9 999 obyvatel
- 10 000 až 49 999 obyvatel
- 50 000 až 99 999 obyvatel
- nad 100 000 obyvatel
- Hlavní město Praha

Průměrná cena za velikost skupiny obce vypočtené jako prostý aritmetický průměr je vážena podílem počtu nájemních bytů v dané velikostní skupině na celkovém počtu nájemních bytů v roce 2001. Takto se vypočte index čistého nájemného [2].

Úhrada placená v bytech bytových družstev

Je měsíční úhradou za užívání družstevního bytu bez zaplacení vodného a stočného, dodávky tepla a teplé vody, odvozu odpadů a podobných služeb spojených s užíváním bytu. Obdobně, jako u čistého nájemného, je zjišťují pracovníci terénního zjišťování a to i ve stejných kategoriích. Proto i výpočet indexu je podobný, jen kromě počtu nájemných bytů se počítá s byty družstevními [2].

Subindex „Hypotetické nájemné“

Pro výpočet se volí tzv. metoda imputace indexu, který se skládá z indexu stavebních prací a materiálu (77%) a z indexu úhrad placených v bytech bytových družstev (23%)[2].

Subindex „Tržní nájemné zprostředkované realitní kanceláři“

Jeho výpočet závisí na sledování výkazů u vybraných realitních kanceláří a disponuje s cca 480 cenami [2].

Úhrady služeb spojené s užíváním bytu

Je stejně zjišťováno terénními pracovníky jako u čistého nájemného a družstevních bytů. I výpočet indexu je tedy shodný [2].

Subindex „Elektřina“

Vypočítává se podle nabídky veškerých plateb za elektřinu, neboli dle všech produktů silové elektřiny, jako je cena za 1 MWh, distribuční sazba a platba za ostatní služby. Společnosti dodávající domácnostem elektřinu na území České republiky jsou ČEZ, a.s., Pražská energetika, a.s. E.O.N,a.s.. Váhy pro výpočet tvoří tržby za rok 2010 pro všechny sazby a cenové podíly na trhu s elektřinou pro zmiňované společnosti. Počítá se přibližně s 264 cenami [2].

Subindex „Plyn“

Výpočet probíhá na základě nabídky veškerých plateb a všech spotřebních pásem pro domácnosti od společností RWE Transgas, Pražská plynárenská a Jihočeská plynárenská. RWE Transgas v sobě zahrnuje Středočeskou, Západočeskou, Severočeskou, Východočeskou, Jihomoravskou a Severomoravskou plynárenskou. Ceny v těchto pásmech se skládají z odebraného plynu (+distribuční poplatky) a stálého měsíčního platu (za přistavenou kapacitu a za dodávku plynu). Váhy tvoří tržby za rok 2010 u veškerých sazeb a cenových podílů na trhu s elektřinou pro všechny plynárenské společnosti. Výpočet obsahuje cca 192 cenami [2].

Vodné a stočné

Je zjišťováno výkazem od 44 jednotek. Na základě váženého aritmetického průměru vykázaných cen se vypočítá průměrná cena a váhy tvoří tržby jednotlivých vodohospodářských společností za rok 2005. K průměrné ceně se připočítává i DPH a je přebírána z oddělení statistiky cen průmyslu a energetiky [2].

3.3.5 BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTÍ, OPRAVY

I v tomto oddílu, jsou dané položky zjišťovány pracovníky terénního zjišťování. Provádí se jedenkrát do měsíce v daných specializovaných prodejnách a obchodních řetězcích [2].

3.3.6 ZDRAVÍ

Většina služeb (ambulantní, či hospitalizační) se v České republice hradí z povinného zdravotního pojištění. Medikamenty nebo zdravotnické potřeby, které předepisuje lékař, mohou být placeny ze zdravotního pojištění třemi způsoby (plně, částečně či vůbec). Jinak řečeno, pacient si platí léky a zdravotnické výrobky předepsané lékařem úplně nebo jen částečně. U výrobků volně prodejných si pacient platí plnou cenu. Výpočet indexu spotřebitelských cen obsahuje pouze ceny a doplatky hrazené pacienty, ne zdravotnickými pojišťovkami [2].

Léky

Léky se dle COICOP dělí na dvě skupiny, a to léky předepsané lékařem a na volně prodejně. V první skupině se dále rozlišuje, zda jsou léky hrazeny pacientem částečně či úplně a ve druhé skupině si léky pacient kupuje za plnou cenu. Váhy obou skupin vychází z údajů statistiky rodinných účtů zohledňované údaje národních účtů. Od letošního se zavedly ve spotřebním koši dva subindexy pro obě skupiny léků.

- *Subindex „Léky předepsané lékařem“*
- *Subindex „Léky bez receptu a dalších léčiv“*

Základem pro jejich výpočet je přímé zjišťování cen nebo doplatků za léky (předepsané lékařem) a cen volně prodejných léků v lékárnách všech krajských měst a Praze. Státní ústav pro kontrolu léčiv, který musí vést evidenci všech medikamentů nabízených na trhu v České republice (i objem dodávek léků), provádí výběr konkrétních výrobků. Podle sestaveného žebříčku nejčastěji dodávaných léků se vybírají konkrétní druhy pro přímé šetření a stanovují se tak jejich váhy. Každý měsíc Český statistický úřad provádí výpočet indexu cen a doplatků léků na nejvíce distribuovaných 2500 léků z hlediska počtu balení a jejich hodnoty, které pak poskytuje Státnímu ústavu pro kontrolu léčiv. Tyto indexy sice bývají jen orientační, ale lze k nim přihlížet při udávání vývoje cen léků. Od roku 2008 se zavedl do skupiny léků předepsaných lékařem regulační poplatek v hodnotě 30 Kč [2].

Ambulantní lékařská péče

Jedná se o všechny druhy ambulantní zdravotní péče, kterou poskytují nejen všeobecní praktičtí lékaři, ale i specialisté. Na území České republiky je tato péče hrazena především zdravotními pojišťovnami, ať už jde o poskytování státní, krajské, či privátní péče. Též od roku 2008 se zavedli do této skupiny regulační poplatky za návštěvu u lékaře, činící 30 Kč a za návštěvu na lékařské pohotovostní službě, který je 90 Kč [2].

Ambulantní stomatologická péče

Základní služby stomatologů hradí pojišťovny, ale za nadstandardní služby si pacient připlácí. Stomatologické výrobky představují největší výdaje, které si pacient též hradí. Jako je tomu za návštěvu u lékaře, tak i návštěva u dentisty byla zpoplatněna počínaje rokem 2008 regulačním poplatkem v hodnotě 30 Kč [2].

Ústavní zdravotní péče

Z velké většiny je hrazena zdravotními pojišťovnami. Nadstandardní péče jaké poskytují nemocnice, např. jednolůžkový pokoj, nebo televize, telefon na pokoji, nejsou

zahrnutý v oddíle zdraví, ale v oddíle ubytování popřípadě telekomunikační služby. Jediným reprezentantem v této skupině je pouze lázeňská péče, která je plně hrazena pacientem. V určených lázeňských střediscích zjišťují ceny pracovníci terénního zjišťování. Průměrná cena se vypočte na základě váženého průměru krajských cen, kde váhy tvoří počty pacientů (samoplátců) v každém kraji. Opět byl od roku 2008 do této skupiny zařazen regulační poplatek v hodnotě 60 Kč/den za pobyt v nemocnici [2].

3.3.7 DOPRAVA

Nové automobily

Ze statistiky Sdružení automobilového průmyslu ČR o prvních registracích osobních automobilů z roku 2005 byl získán výběr a váhy jednotlivých značek nových automobilů. Spotřební koš obsahuje 13 různých modelů nových osobních automobilů. Jejich ceny zjišťují jedenkrát měsíčně pracovníci terénního zjišťování ve specializovaných prodejnách ve všech krajských městech, Praze a Kladně. Jestli prodejce nabízí k prodeji automobilu nějaký bonus (náhradní pneumatiky, pojištění, poukaz na benzín aj.), snižuje se pak cena tohoto vozu o hodnotu bonusu [2].

Ojeté automobily

Vybralo se 16 nejvíce prodávaných značek vozů starých 3, 5, 7 a 9 let pro měření vývoje cen ojetých aut, přičemž tento výběr provedl externí expert. Cenový reprezentant představuje každou značku v kombinaci se stářím, kde je zahrnuto 10 až 20 vozidel podobného typu. Společnost „eurotaxGLASS´S“, jež vydává ceník ojetých aut každý měsíc, udává ceny těchto modelů. Ceník odráží cenové vztahy na trhu s ojetými vozidly v České republice a vzniká spoluprací s autobazary, prodejci a znalci v daných regionech. Ceny daných modelů jsou výsledkem průzkumu českého trhu a statistického vyhodnocení o realizaci prodeje vozidel na území ČR.

U všech automobilů se předpokládá první uvedení do provozu v květnu daného roku a u vozidel uvedených do provozu v jiném měsíci se musí provést oprava. Např. průměrná cena vozidla tři roky starého v lednu 2011 se vypočte následující vztahem [2]:

$$[(4/12) * \text{cena}_{\text{květen 2007}} + (8/12) * \text{cena}_{\text{květen 2008}}] / 12$$

Za ČR se průměrná cena vypočítá jako prostý aritmetický průměr cen jednotlivých modelů vozidel odpovídající dané značce a stáří, přičemž jsou tyto modely v čase obměňovány, aby stáří zůstávalo konstantní (3, 5, 7 a 9 let)[2].

Pohonné hmoty

Ceny pohonných hmot se získávají skrze týdenní výkazy od hlavních patnácti distributorů pohonných hmot na území České republiky. Každý tento distributor vykazuje průměrné ceny jednotlivé pohonné hmoty platné v pondělí daného týdne. Průměrná cena pohonné hmoty platná daný týden se vypočítá jako vážený průměr z cen vykázaných distribučními společnostmi. Váhy jsou určeny množstvím prodané pohonné hmoty danou společností. Poté se průměrná cena za měsíc jednotlivých pohonných hmot vypočítá jako prostý aritmetický průměr z cen za týden [2].

Železniční doprava

Jelikož železniční dopravu v České republice provozuje jeden podnik, proto jsou ceny jízdného na celém území jednotné a regulovány státem. Základní jízdné je tzv. obyčejné jízdné, které se odvozuje od procentní sazby dalšího sníženého jízdného, jako je jízdného pro důchodce, děti, zdravotně postižené, zpáteční, skupinové, zákaznické a žákovské jízdné, předplatní jízdenky, kilometrická banka, juniorpas, seniorpas apod. Z důvodu velkého rozsahu různých druhů jízdného a tarifních cen je vývoj cen měřen prostřednictvím subindexu, který umožňuje sledování v podrobné struktuře cenový vývoj. Na základě podkladů získaných z Českých drah jsou stanoveny váhy jednotlivých položek obsažených v subindexu. Ve výpočtu se disponuje více než 3000 tarifních cen z ceníku ČD [2].

Silniční osobní městská doprava

Obsahuje vývoj cen městské hromadné dopravy provozované autobusy a trolejbusy. Ceny zjišťují pracovníci terénního zjišťování ve vybraných městech, kteří zjišťují ceny jednotlivého, předplatného jízdného, zlevněného jízdného pro žáky, studenty a důchodce [2].

Silniční osobní autobusová meziměstská doprava

Jedná se o dálkovou autobusovou dopravu na území České republiky, kterou provozuje řada soukromých společností. Proto pracovníci terénního zjišťování u vybraných společností zkoumají ceny jízdenek na různé vzdálenosti a cen předplatných jízdenek [2].

Letecká doprava

Na základě cenového indexu mezinárodních letecké osobní dopravy se udává vývoj cen letenek z Prahy do přibližně 30 různých zemí světa [2].

Kombinovaná osobní doprava

Tento druh dopravy zahrnuje vývoj cen městské hromadné dopravy silniční a kolejové, které jsou provozovány autobusy, trolejbusy, tramvajemi i metrem. Pracovníci terénního zjišťování ve vybraných městech zjišťují ceny jednotlivého, předplatného jízdného a zlevněných jízdenek pro žáky, studenty a důchodce [2].

Autotaxi

Osobní autotaxi obsahuje dopravu osob taxi službou. Pracovníci terénního zjišťování ve vybraných městech zjišťují ceny přesně specifikované jízdy, jako je typ automobilu, ujeté vzdálenosti, terén a podobné informace. Cena zahrnuje i jednorázový poplatek za nástup do auta.

Nákladní autotaxi představuje přepravu zboží službou taxi. Opět pracovníci terénního zjišťování ve vybraných městech zjišťují ceny přesně specifikované jízdy, jako je typ automobilu, vzdálenost, terén a čekací doba. Cena zahrnuje i jednorázovou sazbu při použití automobilu [2].

3.3.8 POŠTY A TELEKOMUNIKACE

Poštovní služby

Působí celostátně a jsou tedy regulovány státem. Centrální ceny se sledují z internetových stránek České pošty a z Cenových věstníků Ministerstva financí. Sledují je pracovníci z oddělení statistiky spotřebitelských cen Českého statistického úřadu Praha [2].

Telefonní a telefaxová zařízení

Ve vybraných prodejnách pracovníci terénního zjišťování místním šetřením zjišťují ceny mobilního telefonního přístroje [2].

Telefonické a telefaxové služby

Zpracování těchto služeb do indexu spotřebitelských cen se potýká s problémy. Je to způsobeno tím, že je dynamický rozvoj technologií a sílcí konkurence pevných a mobilních operátorů na trhu v ČR. Jednotliví operátoři velmi často mění nabídky tarifů a cenových programů, zavádí nové služby nebo slevy. Z tohoto důvodu je těžké získávat většinu důležitých informací důležitých pro výpočet cenového indexu veřejných telekomunikačních služeb. Subindex telefonické a telefaxové služby obsahuje ceny vybraných služeb telefonních operátorů spojené s provozem mobilních, pevných sítí a internetu. Váhy se rozdělují mezi jednotlivé části subindexu na základě statistiky rodinných a národních účtů z roku 2005 a tržeb za jednotlivé položky. Ve výpočtu se disponuje přibližně se 170 cenami [2].

3.2.9 REKREACE A KULTURA

Knihy

Dělí se do 6 hlavních skupin, na literaturu dětskou, odbornou, krásnou literaturu domácích autorů a světových autorů, encyklopedie a učebnice. Jelikož dětská a krásná

literatura je velmi rozmanitá, šetří pracovníci terénního zjišťování průměrnou cenu tří nejprodávanějších titulů pro daný měsíc [2].

Vstupenky na lyžařský vlek

Jejich cena se počítá jako prostý aritmetický průměr zjištěných cen [2].

Dovolená s komplexními službami

Ve spotřebním koši se rozlišují dovolené tuzemské a zahraniční. Z podrobného členění výdajů domácností statistik rodinných účtů vychází výběr reprezentantů a jejich vah. Vybírají se dva cenové reprezentanty pro tuzemskou dovolenou a 12 pro měření cenového vývoje zahraniční dovolené každý reprezentant se charakterizuje zemí, druhem dopravy, délkou pobytu, stravováním, počtem osob, ubytováním apod. Např. Řecko, 10 nocí, ubytování v hotelu, plná penze, doprava letecká, 2 osoby. Váhy jsou ve všech měsících stejné, bez ohledu jestli je zimní či letní měsíc [2].

Tuzemská rekreace

Každý měsíc pracovníci terénního zjišťování vyšetří 94 cen za každý ze dvou přesně specifikovaných rekreačních pobytů na různých místech v České republice v daných cestovních agenturách a kancelářích, přičemž se ceny šetří celoročně. Jestli cestovní kancelář poskytuje v jednom měsíci vybraný zájezd ve více termínech, vypočte se průměrná cena zájezdu ze všech termínů v daném měsíci. Pokud se některý pobyt uskuteční na přelomu dvou měsíců, započte se cena do toho měsíce, do kterého spadá více dní z celkového pobytu. V případě, kdy je počet dní rozložen stejně mezi oba měsíce (např. 5 dní v květnu a 5 dní v červnu), cena se započítává do toho měsíce, ve kterém pobyt začal. V prosinci se do průměrné ceny nezapočítávají vánoční svátky a Nový rok se Silvestrem [2].

Zahraniční rekreace - turistické a poznávací zájezdy

U tohoto druhu rekreace je tomu obdobné, jako u tuzemské dovolené, i ohledně pravidel pro sběr cen. Pracovníci terénního zjišťování za každý měsíc v příslušných cestovních kancelářích a agenturách zjišťují celkem za každý zájezd 94 cen [2].

Zahraniční rekreace – pobyty u moře a pobyty na Slovensku

Zjišťují se centrálně z letních a zimních katalogů sedmi vybraných cestovních kancelářích. Počet cen, které zjišťují pracovníci statistického úřadu, je pro jednotlivé zájezdy ve vybraných cestovních kancelářích a odpovídá konkrétní nabídce dané cestovní kanceláře.

Zájezdy probíhající celý rok, jako je dovolená na Kanárské ostrovy, Egypt, Tunisko, Slovensko apod., vstupují do výpočtu ceny v měsíci, kdy se dovolená čerpá, nikoliv kdy byla rezervována nebo placena. Stejně tomu je u sezónních zájezdů probíhajících pouze v období od června do září. V měsících od října do května se používají poslední zjištěné ceny v září. K navázání vývoje zářijových cen z katalogu např. 2009 a červnových cen z katalogu roku 2010 se používají pouze ceny konkrétních hotelů a letovisek, které jsou obsaženy v obou katalogích.

Ceny některých rekreačních zájezdů mohou obsahovat slevy za předčasný nákup a jiné mimořádné výhody a slevy. Letecké zájezdy ve většině případů v ceně zahrnují letištní a bezpečnostní taxy a palivové příplatky. V letním období od června do září výpočet obsahuje přibližně 700 cen zahraničních rekreací do 12 různých zemí, přičemž v období říjen až května to činí cca 200 cen zájezdů pouze do 4 zemí.

Průměrná cena centrálně zjišťovaných rekreačních zájezdů se vypočte takto [2]:

- Vypočte se průměrná cena každého ubytovacího zařízení za měsíc prostým aritmetickým průměrem a to z cen všech termínů v daném měsíci.
- Z cen za měsíc se vypočte průměrná cena každého ubytovacího zařízení váženým aritmetickým průměrem, váhy jsou tvořeny čtvrtletními výdaji domácností statistiky rodinných účtů z roku 2009 a 2010

- Z průměrných měsíčních cen každého ubytovacího zařízení se vypočte průměrná cena všech ubytovacích zařízení prostým aritmetickým průměrem cen

3.2.10 VZDĚLÁNÍ

Spotřební koš obsahují v tomto oddíle pouze placené vzdělávací služby poskytované soukromými školami na veškerých stupních výuky nebo spadají sem i platby spojené s vzděláváním na státních školách, což jsou poplatky za přijímací řízení na vysoké školy, školené za překročení standardní dobu studia aj., a poplatky v mateřských školách. Dále sem spadají placené vzdělávání mimo školský systém, jako jsou odborné a jazykové kurzy apod. Do tohoto oddílu se nezařazují školní pomůcky, stravování a ubytování, učebnice a dopravu do školy, což je zařazeno v jiných oddílech spotřebního koše [2].

Školné na vyšší odborné škole, na soukromé vysoké škole a poplatek za přijímací řízení na vysokou školu

Tyto ceny patří mezi centrálně sledované. Výpočet průměrné ceny za Českou republiku u obou druhů školného je založen na prostém aritmetickém průměru školného vybraných vyšších odborných či vysokých školách. Na základě aritmetického průměru z poplatků za přijímací řízení na jednotlivých vysokých školách se počítají průměrné ceny těchto poplatků. Váhy tvoří počty přijatých přihlášek [2].

3.2.11 STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ

Ceny těchto reprezentantů v tomto oddíle zjišťují pracovníci terénního zjišťování, kromě položek hamburger BIG MAC (fast food) zjišťovaných centrálně [2].

Závodní stravování

Jedná se o ceny obsahující pouze částku, kterou platí strážník v závodní jídelně nebo za poukázku na hlavním jídle v restauračním stravování [2].

Ubytovací služby

U většiny reprezentantů týkající se této skupiny se šetří ceny, které platí tuzemský spotřebitel, a ceny se uvádějí včetně místního poplatku [2].

Oběd ve vysokoškolské menze

Průměrné ceny pro tento reprezentant se vypočítají prostým aritmetickým průměrem za jednotlivé kraje a váhy jsou tvořeny počtem vysokoškolských studentů v jednotlivých krajích v roce 2005 [2].

Ubytování na vysokoškolských kolejích

Je zde podobný postup výpočtu jako u obědů v menzách, vychází se z průměrné ceny za kraje vypočtené prostým aritmetickým průměrem, kde váhy tvoří počty ubytovaných studentů (tuzemských) na vysokoškolských kolejích v jednotlivých krajích v roce 2005 [2].

3.2.12 OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY

V tomto oddíle se sledují především ceny týkající se osobní péče (drogistické zboží, kadeřnické služby, elektrické přístroje aj.), osobních potřeb a doplňků (kočárky a autosedačky, klenoty, hodiny a hodinky, cestovní potřeby aj.), sociální péče, pojištění, finančních služeb a ostatních služeb nikde jinde neuváděných (administrativní a poradenské služby) [2].

Sociální péče

V této skupině zastupuje cenový reprezentant „Ubytování v domově důchodců“. Sledují se u něj ceny za bydlení, stravování a jiné poskytované služby při celoročním pobytu v domově, jde i o měsíční poplatek za jednu osobu a „Donáška obědů“, zahrnující ceny za donášku i dovoz oběda pečovatelskou službou. Úhrady za sociální služby zjišťují

pracovníci terénního zjišťování a jsou právně ošetřeny vyhláškami Ministerstva práce a sociálních věcí [2].

Pojištění

Dělí se na pojištění související s bydlením, s dopravou a se zdravím. Mezi ně patří ceny centrálně sledované. S výjimkou cenového reprezentanta Povinného ručení motorových vozidel se ceny měsíčně získávají na základě statistických výkazů od čtyř nejvýznamnějších pojišťoven vyskytujících se na českém trhu. Jsou to ceny, při kterých se uzavírají nové smlouvy a přesné charakteristiky vybraných reprezentantů pojištění fyzických osob je součástí výkazu. Průměrné ceny jednotlivých reprezentantů se spočítají jako vážený aritmetický průměr z cen pojištění vybraných pojišťoven a váhy tvoří roční úhrny předepsaného pojistného v roce 2005.

Ceny pro již zmiňovaného reprezentanta „Povinného ručení motorových vozidel“ se získává z webových stránek sedmi nejdůležitějších pojišťoven, nabízející povinné ručení. Sledovány jsou roční základní sazby bez bonusů při uzavírání pojistných smluv pro osobní vozidla. Zohledňují se v cenách různé podmínky daných pojišťoven, jako může být např. nehodovost v některých regionech, ve velkých městech, obcích do 30-ti tisíc obyvatel aj. nebo stáří vozidla. Průměrná cena se vypočte prostým aritmetickým průměrem z vybraných pojišťoven [2].

Finanční služby

Vývoj cen této skupiny se sleduje v rámci subindexu „Finanční služby“, který se skládá z cen týkajících se poštovních finančních služeb a bankovních služeb. Ceny mají celostátní platnost a zjišťují se centrálně. Vzniklé změny nezískávají např. z cenových věstníků nebo z internetových stránek vybraných finančních ústavů.

Subindex zahrnuje u vybraných finančních ústavů poplatky za vybrané služby patřící k vedení běžného účtu a s tím související transakce, poštovní finanční služby, zahrnující poplatek za poštovní poukázku typu A, poplatek za hotovostní platbu SIPO (=Soustředěné inkaso plateb obyvatelstva) hrazených na přepážce České pošty a poplatek za dobírku. Váhy se rozdělují mezi jednotlivé části subindexu a stanovují se na základě statistik rodinných i národních účtů z roku 2005. Váhy poštovní poukázky typu A a SIPO jsou kombinovány s údaji o tržbách. Ve výpočtu disponuje přibližně 150 cen [2].

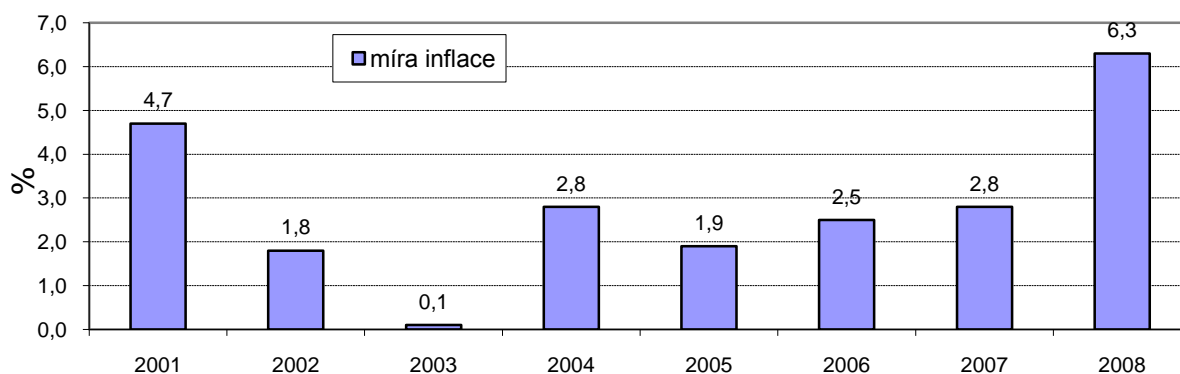
Ostatní služby jinde uvedené

Spadají sem administrativní a poradenské služby, jako jsou ceny služeb realitních kanceláří, poplatky za kremaci aj., správní poplatky a jiné poplatky. Subindex „Služeb realitních kanceláří“ sleduje ceny realitních kanceláří. Tento subindex je přebírán z oddělení statistiky cen zemědělství a služeb. Počítá se váženým aritmetickým průměrem čtyř individuálních indexů spojených se zprostředkovatelskými službami v oblasti nemovitosti. Váhy tvoří tržby vybraných realitních kanceláří. Správní poplatky se zjišťují centrálně na základě vybraných právních norem a místní poplatky, např. poplatek za psa, zjišťují pracovníci terénního zjišťování na základě místního šetření [2].

4 STATISTICKÁ ANALÝZA DOSTUPNÝCH DAT

4.1 VÝVOJ SPOTŘEBITELSKÝCH CEN ZBOŽÍ A SLUŽEB V LETECH 2001 AŽ 2008

Spotřebitelské ceny vzrostly o 25,2 % v období 2001 až 2008, což značí průměrné meziroční tempo růstu 2,8 %. Přibližně pět let se přírůstky indexu spotřebitelských cen pohybovaly v rozpětí 1,8 až 2,8 %, ale také docházelo k značným výkyvům na obě strany. V roce 2001 cenový růst dosahoval téměř 5% a o dva roky později v roce 2003 se cenový růst téměř zastavil. Naopak v roce 2008 dosáhl cenový růst nejvyšších hodnot za poslední několik let. Příčinou náhlého růstu bylo zvyšování DPH, spotřební daně, cen energií, zavedení zdravotních regulačních poplatků, nájemného a potravin.

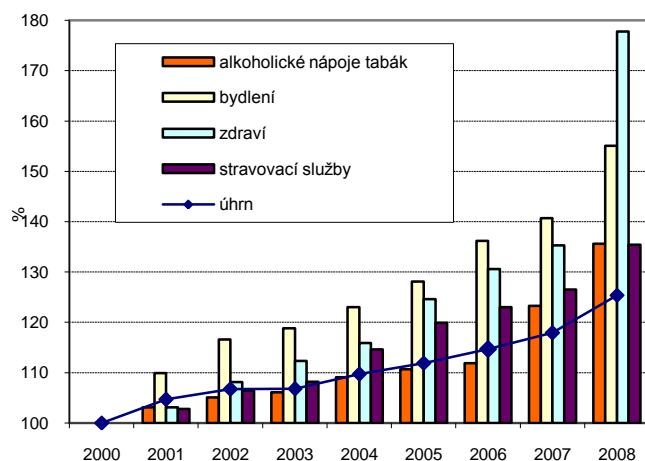
Graf 1: Průměrná meziroční změna indexu spotřebitelských cen (míra inflace). Převzato z [6]

Ve zmiňovaném období vzrostly nejvíce ceny následujících oddílů: alkoholické nápoje a tabák, bydlení, voda, energie, paliva, zdraví, pošty a telekomunikace stravování a ubytovací služby, ostatní zboží a služby [6].

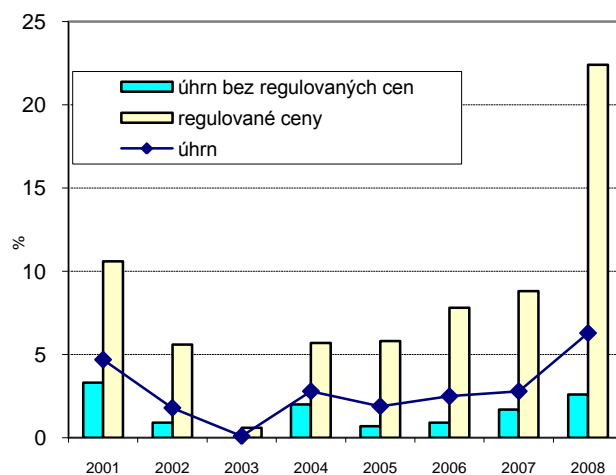
Tabulka 6: Indexy spotřebitelských cen 2001 – 2008. Převzato z [6]

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Index 2008/2000
ÚHRN	104,7	101,8	100,1	102,8	101,9	102,5	102,8	106,3	125,2
Potraviny, nealkoholické nápoje	105,1	98,1	97,8	103,4	99,7	100,8	104,7	108,1	118,5
Alkoholické nápoje a tabák	103,2	101,9	100,9	102,9	101,4	101,2	110,2	109,9	135,6
Odívání a obuv	98,3	97,4	95,0	96,0	94,7	94,0	99,2	98,9	76,3
Bydlení, voda, energie, paliva	109,9	106,1	102,0	103,5	104,1	106,3	103,4	110,3	155,3
Bytové vybavení, zařízení domácností	100,1	99,9	98,4	98,1	98,0	98,7	99,9	100,5	93,8
Zdraví	103,2	104,7	104,0	103,1	107,6	104,7	103,6	131,4	177,8
Doprava	100,3	98,1	100,1	102,2	101,4	101,6	100,4	102,3	106,5
Pošty a telekomunikace	105,0	103,3	98,0	112,9	107,6	106,8	100,0	97,3	134,2
Rekreace, kultura, sport	105,1	102,0	99,7	101,0	101,8	101,4	100,0	100,8	112,3
Vzdělání	102,8	103,6	103,0	102,6	102,3	103,5	102,4	102,7	125,4
Stravování a ubytovací služby	102,8	103,5	101,8	105,9	104,6	102,6	102,8	107,0	135,4
Ostatní zboží a služby	104,6	104,0	102,9	104,2	101,0	101,9	102,1	104,7	128,4

Ceny v oddíle alkoholické nápoje a tabák v roce 2007 a 2008 vzrostly z důvodu zvýšení spotřební daně cigaret. Vlivem postupného uvolňování regulovaných cen vedoucí k zdražování nájemného a energií vzrostly ceny v bydlení. Od ledna roku 2008 byly zavedeny zdravotnické poplatky a bylo zvýšeno DPH z 5 na 9 %, což vedlo k růstu cen v oddíle zdraví. V oddíle pošty a telekomunikace se zvyšovaly ceny vlivem daňových změn v roce 2004. Následně v letech 2007 a 2008 ceny v tomto oddíle začaly klesat z důvodu akčních slev mobilních operátorů. V oddíle stravování a ubytovací služby se též promítlo zvýšení sazby DPH [6].

Graf 2: Indexy spotřebitelských cen pro období 2000 – 2008 (rok 2000 = 100). Převzato z [6]

Graf 3: Změna spotřebitelských cen proti předchozímu roku. Převzato z [6]

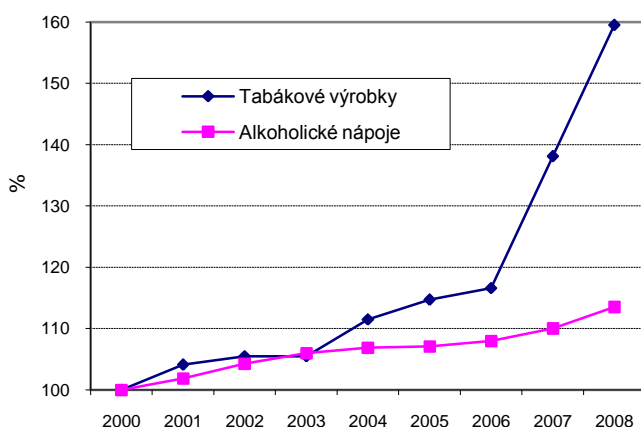
4.1.1 ZMĚNY DPH V ROCE 2004 A 2008

V roce 2004 a 2008 došlo k výrazným změnám DPH. Od ledna roku 2004 se zvýšila sazba DPH z 5 na 22 % u veřejných telekomunikačních služeb a od května stejného roku se zvýšilo DPH z 5 na 19 % u řady služeb, ale snížili se i sazby z 22 na 19 % u velké většiny nepotravinářského zboží, cen elektřiny, zemního plynu a veřejných telekomunikačních služeb. Zvýšením DPH se promítlo ve spotřebním koši nárůstem cen stravovacích a osobních služeb.

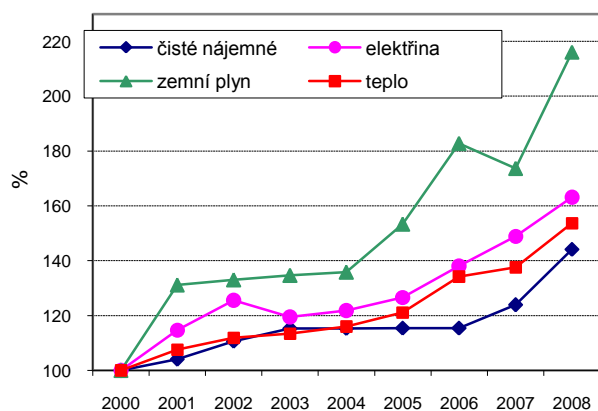
Zvýšení sazby DPH z 5 na 9 % v roce 2008 ovlivnilo cenový vývoj u některého zboží a služeb, zvýšení spotřební daně u tabákových výrobků, v oddílech potravin a nealkoholické nápoje, zdraví, doprava, veřejné stravování a ubytování [6].

4.1.2 ZMĚNY SPOTŘEBNÍCH DANÍ

V roce 2004 došlo k hromadnému zvýšení spotřebních daní z lihu, tabákových výrobků a pohonných hmot, přičemž u tabákových výrobků toto zvyšování pokračovala v dalších letech. Ceny tabákových výrobků spolu s cenami bydlení a potravin se stali v následujících dvou letech tahounem růstu cenové hladiny. V roce 2008 ve srovnání s rokem 2000 ceny tabákových výrobků narostly o celých 59,5 % a ceny alkoholických nápojů o 13,5 % [6].

Graf 4: Vývoj cen tabákových výrobků a alkoholických nápojů (rok 2000 = 100). Převzato z [6]

Graf 5: Cenový vývoj čistého nájemného, elektřiny, zemního plynu a tepla (rok 2000 = 100). Převzato z [6]

4.1.3 REGULACE A DEREGULACE CEN

Postupná deregulace cen se týká především oddílu bydlení, které dosahovalo vyššího růstu než průměrná cenová hladina. Meziroční nárůst činil v rozpětí 2,0 až 10,3 % v roce 2008. Tento vývoj souvisí tedy s deregulací nájemného, energií, odvozu odpadů a vodného a stočného.

Zvyšování regulovaných cen u každé položky bydlení vedlo za osm let k zvýšení od 40 až do 70 %. Ceny plynu vzrostly za tuto dobu více než dvojnásobně. Ceny čistého nájemného bytů se od července roku 2002 pravidelně zvyšovaly v závislosti na výši inflace a koeficientu velikosti obcí. Po čtyřleté stagnaci se meziroční růst regulovaného čistého nájemného zvýšil v letech 2007 a zejména v roce 2008.

Ceny zemního plynu se upravovali téměř pravidelně každé čtvrtletí a to většinou směrem nahoru. Vlivem růstu světových cen zemního plynu byl největší růst zaznamenán v roce 2001. Hned rok poté došlo k dvojitmu výraznému snížení cen zemního plynu, a proto se jejich meziroční růst silně zpomalil. V letech 2003 a 2004 ceny zaznamenaly oboustranné kolísání, které nakonec skončily výrazným zvýšením zemního plynu o 17,4 % od října 2005, což ovlivnilo i meziroční index v roce 2006. V následujících letech došlo opět ke snížení cen zemního plynu o 5,5 % a 4,2 %. Celkové kolísání cen zemního plynu souvisí s pohyby cen na světových trzích, odvíjejících se od politické a ekonomické situace ve světě. Od ledna každého roku se ceny elektřiny pravidelně zvyšovali, kromě roku 2003, kdy se ceny poprvé snížili, jak je znázorněné v Tabulce 7.

V souvislosti s cenami elektřiny a plynu se vyvíjely ceny tepla pro otop a ohřev vody. Ceny energií se regulují Energetickým regulačním úřadem, ale od roku 2006 podléhá regulaci pouze distribuce plynu a elektřiny. Každoročně rostly i ceny vodného a stočného, kdy v období od 2001 do 2006 ceny klesaly, ale v následujících dvou letech opět vzrostly. Za rok 2008 ceny stočného byly druhou největší položkou v oddíle bydlení [6].

Tabulka 7: Indexy spotřebitelských cen oddílu bydlení, voda, energie, paliva (rok 2000 = 100). Převzato z [6]

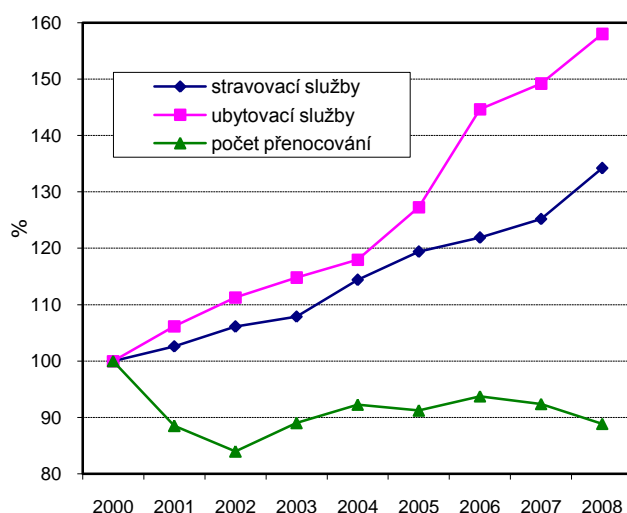
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Index 2008/2000
Čisté nájemné	104,1	106,3	104,2	100,1	100,1	100,0	107,3	116,2	144,2
Vodné	109,9	108,2	105,5	105,0	104,4	103,5	106,6	107,9	163,9
Stočné	111,9	108,4	105,4	105,8	105,9	105,6	105,6	108,6	173,5
Odvoz odpadků	100,3	107,9	108,3	106,5	109,9	101,9	101,0	101,9	144,0
Elektřina	114,8	109,4	95,2	102,0	104,0	109,0	107,9	109,5	163,2
Plyn	131,0	101,6	101,1	101,0	112,9	119,1	95,0	124,3	216,1
Tepllo	107,6	104,1	101,3	102,2	104,5	110,7	102,6	111,7	153,8

Větší část cen zboží a služeb z oblasti zdraví byla administrativně ovlivňována⁴, a to věcným usměrňováním⁵ při tvorbě cen nebo formou maximálních cen. Jedná se především o léky. Změny, které nastaly v lékové politice, vedly v těchto letech k postupnému růstu cen i doplatků za léky. Celkový růst cen mají na starosti změny počínající lednem 2008, kdy se zvýšilo DPH u léků a jiných zdravotnických výrobků z 5 na 9 % a také se zavedly regulační poplatky ve zdravotnictví.

U služeb stravovacích a ubytovacích se vývoj cen ovlivnil především tržními vlivy, ale z malé části i vlivy administrativními. Mezi administrativní vlivy pro tento oddíl patří hlavně zvýšení sazby DPH z 5 na 19 % u jídel a nápojů v restauracích v roce 2004 a zvýšení DPH z 5 na 9 % u ubytovacích služeb a školních jídelen v roce 2008. Podobné zvýšení DPH se událo i u cen potravin, což se v návaznosti projevilo i v cenách jídel v restauracích. Změna dotačního systému ubytování na kolejích ovlivnila vývoj cen ubytovacích služeb v roce 2006. Celkově ceny ubytovacích služeb v roce 2008 oproti roku 2000 vzrostly o 58,9 % a služby stravovací o 34,2 % [6].

⁴ Zboží a služby, u kterých jsou ceny částečně či úplně regulované

⁵ stanovení podmínek cenovými orgány pro sjednání cen [7].

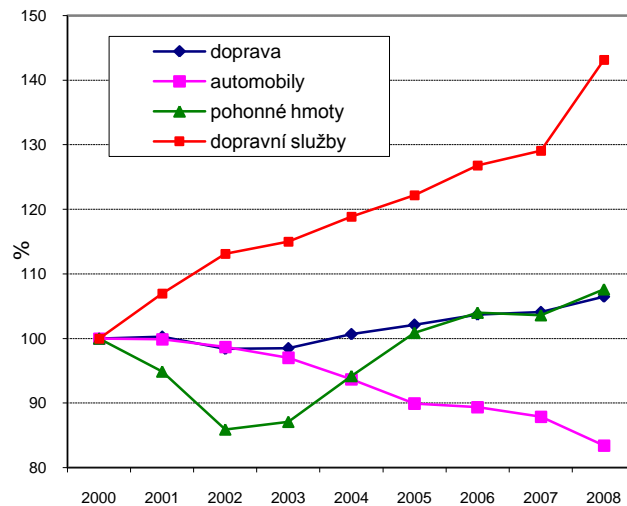

Graf 6: Cenové indexy stravovacích a ubytovacích služeb a indexy počtu přenocování (rok 2000 = 100). Převzato z [6]

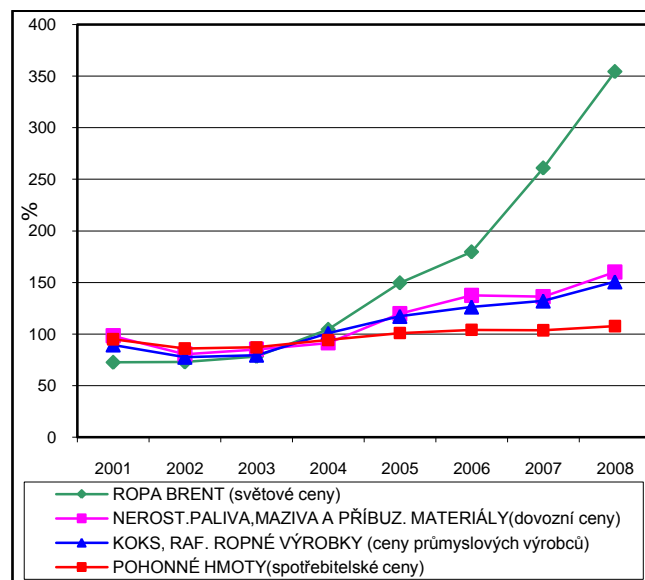
Vývoj cen v dopravě byl pod tržními a částečně i administrativními vlivy. Tržní vývoj se projevil především u cen pohonných hmot, dopravních prostředků, jejich oprav a náhradních dílů. U dopravních služeb tvorba cen podléhala věcnému usměrňování nebo o nich rozhodovali místní orgány, jako např. MHD⁶.

Nejrychlejší nárůst cen ve sledovaném období zaznamenaly dopravní služby, a to o 43,2 %, z čehož v kolejové osobní dopravě o 55,4 %, v silniční osobní dopravě o 43,1 % a v letecké o 24,9 %. Ceny pohonných hmot vzrostly od roku 2000 do 2008 pouze o 7,6 %, však před rokem 2000 nárůst pohonných hmot činil výrazných 24,6 %. Od roku 2005 spotřebitelské ceny mírně rostly a zejména neodrážely výrazný růst cen ropy na světových trzích. Důvodem byl vliv kurzu k dolaru, světová hospodářská krize a konkurenční prostředí na trhu s pohonnými hmotami. Hospodářská krize zasáhla i automobilový průmysl, což mělo za následek pokles cen vozidel v roce 2008 proti roku 2000 o 16,6 % [6].

⁶ Městská hromadná doprava

Graf 7: Vývoj cenových indexů v oddíle doprava (rok 2000 = 100). Převzato z [6]

Graf 8: Indexy cen ropy a ropných výrobků (rok 2000 = 100)

4.1.4 POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE

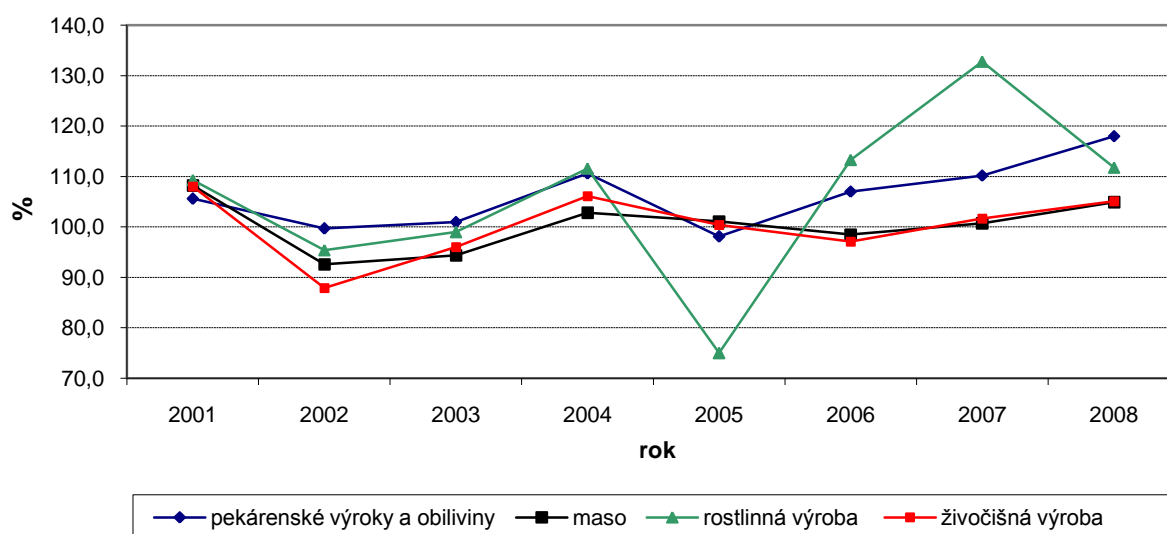
V oddíle potravin a nealkoholické nápoje byly ceny v roce 2008 proti roku 2000 vyšší o 18,5 %, ale jejich meziroční vývoj vykazoval jisté rozdíly, viz Tabulka 8, a významně ovlivňoval celkovou hladinu spotřebitelských cen. Meziroční pokles cen potravin a nealkoholických nápojů v roce 2003 činil 2,2 % a naopak v roce 2008 ceny vzrostly o 8,1 %. Největší růst v období tří let zaznamenaly ceny pekárenských výrobků a

obilovin a v letech 2007 až 2008 zrychlil růst cen ve skupině mléko, sýry, vejce, oleje a tuky. Ceny masa nejvíce vzrostly jen na počátku sledovaného období, a poté se jejich růst prakticky zastavil [6].

Tabulka 8: Indexy cen oddílů potravin a nealkoholické nápoje (rok 2000 = 100). Převzato z [6]

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Index 2008/2000
Pekárenské výrobky, obiloviny	105,6	99,7	101,0	110,6	98,1	107,0	110,2	118,0	160,7
Maso	108,2	92,6	94,4	102,8	101,1	98,5	100,7	104,9	102,3
Mléko, sýry, vejce	102,8	100,0	97,1	103,9	100,6	99,1	106,2	111,6	122,5
Oleje a tuky	102,3	101,7	99,0	104,1	100,3	96,9	104,4	114,2	124,3
Ovoce	113,2	97,3	101,5	102,5	101,4	93,8	107,9	105,9	124,5
Zelenina	101,4	105,7	97,5	95,1	90,6	117,4	105,5	93,7	104,6

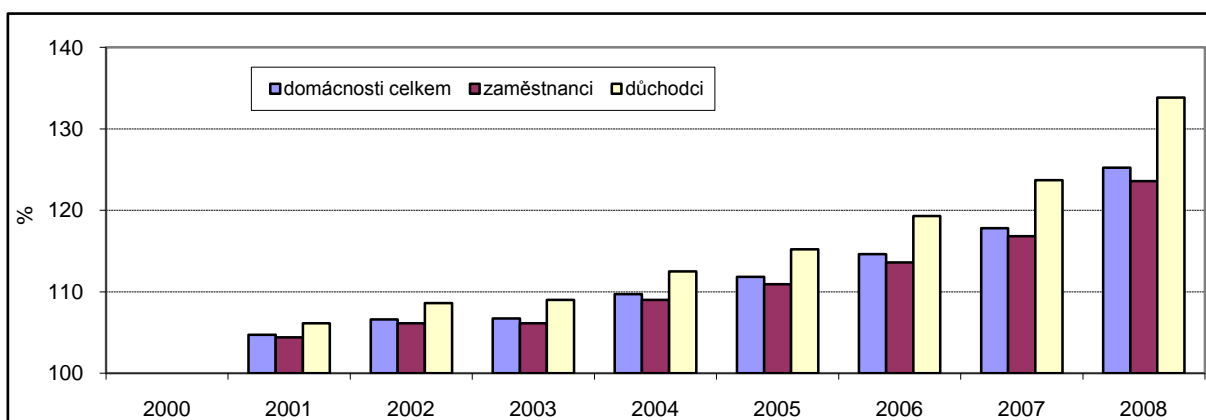
Vývoj cen potravin se do jisté míry shodoval s vývojem cen v zemědělské výrobě. To se týče především vývoje cen v rostlinné výrobě, které bylo ovlivněné růstem cen obilovin, a vývoje spotřebitelských cen pekárenských výrobků. Ceny živočišných výrobků vykazují naopak minimální výkyvy stejně jako spotřebitelské ceny masa [6].

Graf 9: Indexy spotřebitelských cen a indexy v zemědělské výrobě (rok 2000 = 100), Převzato z [6]

4.1.5 INDEX SPOTŘEBITELSKÝCH CEN U DOMÁCNOSTÍ ZAMĚSTNANCŮ A DŮCHODCŮ V LETECH 2001 AŽ 2008

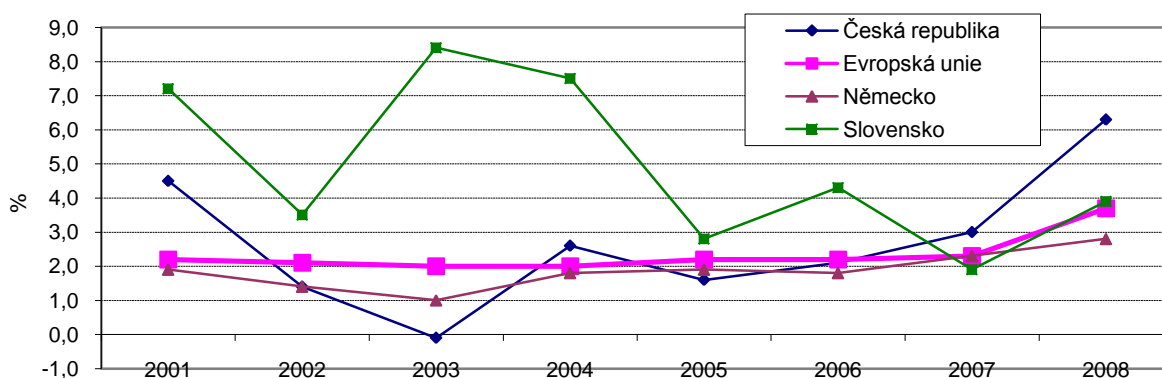
V těchto letech se projevil vývoj spotřebitelských cen zvýšením indexu spotřebitelských cen, neboli životních nákladů, domácností zaměstnanců o 23,6 % a domácností důchodců o 33,8 %. Na vyšší růst indexu spotřebitelských cen důchodců ovlivnil růst ceny v oddíle bydlení a ceny v oddíle zdraví, kde se zavedl regulační zdravotnický poplatek od roku 2008. V oddíle pošty a telekomunikace se u domácností důchodců zaznamenal především růst cen pevných linek a naopak menší vliv slev v mobilních sítích. Dále byl vyšší růst indexu spotřebitelských cen u domácností důchodců v dopravě způsoben značným podílem výdajů za veřejnou dopravu, kde ceny výrazně vzrostly. V oddíle ostatní zboží a služby působilo zvýšení u domácností důchodců nejvíce sociální služby. Ve srovnání se zaměstnanci rostly pomaleji u domácností důchodců indexy spotřebitelských cen v oddíle alkoholické nápoje a tabák v důsledku menšího dopadu růstu cen tabákových výrobků [6].

Graf 10: Indexy spotřebitelských cen u domácností zaměstnanců a důchodců (rok 2000= 100). Převzato z [6]

4.1.6 HARMONIZOVANÝ INDEX SPOTŘEBITELSKÝCH CEN V LETECH 2001 AŽ 2008

Harmonizovaný index spotřebitelský cen⁷ kopíroval v období 2001 až 2008 vývoj národního indexu spotřebitelských cen. V letech 2001 a 2008 byl ve srovnání s EU 27⁸ výrazně vyšší, ale v roce 2003 byl naopak výrazně nižší. Výkyvy cenového růstu v tomto období se týkaly zejména nových členských států Evropské unie, zatímco cenový vývoj původních patnácti zemí byl většinou vyrovnaný. V roce 2008 však u všech zemí EU došlo k zrychlení cenového růstu [6].

Graf 11: Průměrná roční změna harmonizovaných indexů spotřebitelských cen. Převzato z [6]

4.2 AKTUÁLNÍ VÝVOJ INDEXŮ SPOTŘEBITELSKÝCH CEN V OBDOBÍ 2009, 2010 A V 1. ČTVRTLETÍ 2011

Český statistický úřad dle aktuálního zjišťování uvádí, že spotřebitelské ceny v 1. čtvrtletí 2011 vzrostly oproti 4. čtvrtletí roku 2010. Nárůst činí 1,2 % , z toho 1,0 % jsou tržní ceny a 0,25 % patří administrativně ovlivňovaným cenám.

Toto mezičtvrtletní zvýšení cenové hladiny je zapříčiněno především růstem cen čtyř oddílů spotřebního koše. Jsou jimi potraviny a nealkoholické nápoje, bydlení, doprava, alkoholické nápoje a tabák. Přičemž nárůst cen potravin zapříčinily vyšší ceny ovoce a zeleniny, olejů a tuků, pekárenských výrobků a obilovin. V dopravě ceny pohonných hmot překonávají svá historická maxima a pohonné hmoty vzrostly o 6 %. V oddíle bydlení je

⁷ Harmonizovaný index spotřebitelských cen je ukazatel používaný pro měření spotřebitelské inflace v zemích EU. [8]

⁸ 27 členských zemí Evropské unie

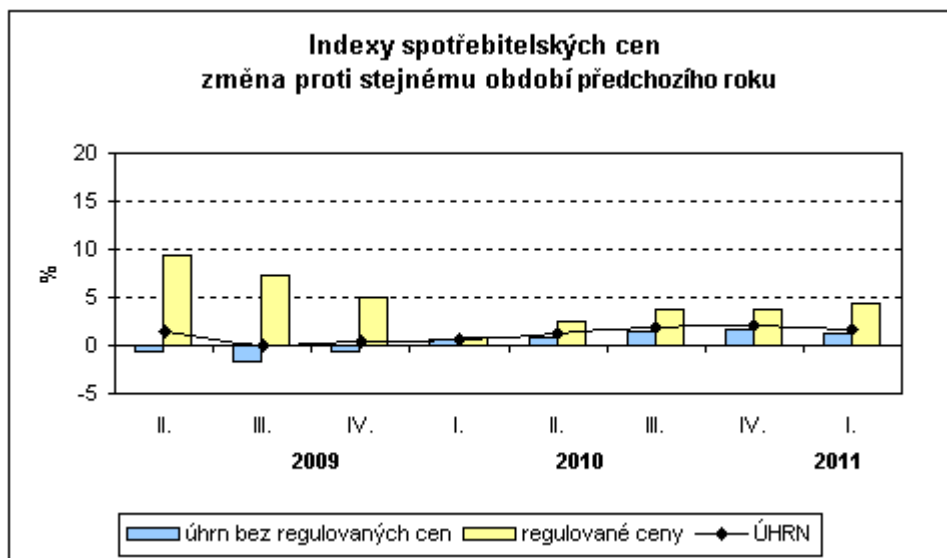
zaznamenán růst ceny elektřiny o 4,8 %, zemního plynu o 17 %, vodného o 6,1 % a stočného o 5,6 %. U alkoholických nápojů vzrostly ceny lihovin o 4,4 % a vína o 3,6 %. Byl však zaznamenán i pokles některých oddílů, jako jsou oddíly bytové vybavení, zařízení domácností, odívání a obuv [5].

Tabulka 9: Indexy spotřebitelských cen, předchozí čtvrtletí = 100, Převzato z [5]

ODDÍL / čtvrtletí	2009				2010				2011
	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.
ÚHRN	113,6	113,7	113,0	112,2	101,5	100,6	100,1	99,8	101,2
<i>Potraviny a nealkoholické nápoje</i>	113,5	111,5	107,0	106,8	103,7	100,6	99,5	101,0	102,9
<i>Alkoholické nápoje</i>	129,5	130,5	130,5	131,2	102,5	101,2	101,2	99,9	101,5
<i>Odívání a obuv</i>	90,2	90,8	87,9	90,7	96,6	101,5	96,4	102,7	96,3
<i>Bydlení, voda, energie, paliva</i>	130,1	130,2	129,9	129,6	101,5	100,4	100,5	100,0	101,7
<i>Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy</i>	90,8	98,8	98,2	98,0	100,2	100,0	99,7	99,5	99,6
<i>Zdraví</i>	141,4	136,4	137,0	137,6	103,0	102,6	101,3	99,6	100,3
<i>Doprava</i>	95,4	98,6	100,0	99,2	101,0	101,6	99,2	99,6	102,2
<i>Pošty a telekomunikace</i>	100,6	100,2	98,1	97,4	100,3	99,6	99,3	99,9	100,0
<i>Rekreatce a kultura</i>	101,7	101,2	103,1	99,7	100,8	99,6	102,4	96,1	100,1
<i>Vzdělávání</i>	111,3	111,3	111,7	112,8	100,1	100,0	100,6	101,3	100,2
<i>Stravování a ubytování</i>	114,9	115,5	115,8	116,0	101,4	100,7	100,3	100,1	100,4
<i>Ostatní zboží a služby</i>	110,5	110,8	111,4	111,3	100,5	99,9	100,4	100,3	100,6

Meziroční nárůst spotřebitelských cen od 1. čtvrtletí 2010 do 1. čtvrtletí 2011 činí 1,7 %, což je o 0,4 % méně než ve 4. čtvrtletí 2010. Zpomalení meziročního cenového růstu je zapříčiněno vlivem výrazného zvýšení cen u některých položek spotřebního koše v lednu 2010 a to z důvodu zvýšení základní i snížené sazby DPH o 1 % a zvýšení

spotřebních daní u pohonných hmot, tabákových výrobků a alkoholických nápojů. Zpomalený cenový růst se z velké části projevil u oddílů potravin a nealkoholické nápoje, alkoholické nápoje a tabák, zdraví, stravování a ubytování, i přes výrazný růst cen prvních dvou jmenovaných oddílů v 1. čtvrtletí. Meziroční růst administrativně ovlivňovaných cen zrychlil na 4,3 % a růst tržních cen naopak zpomalil na 1,3 % [5].

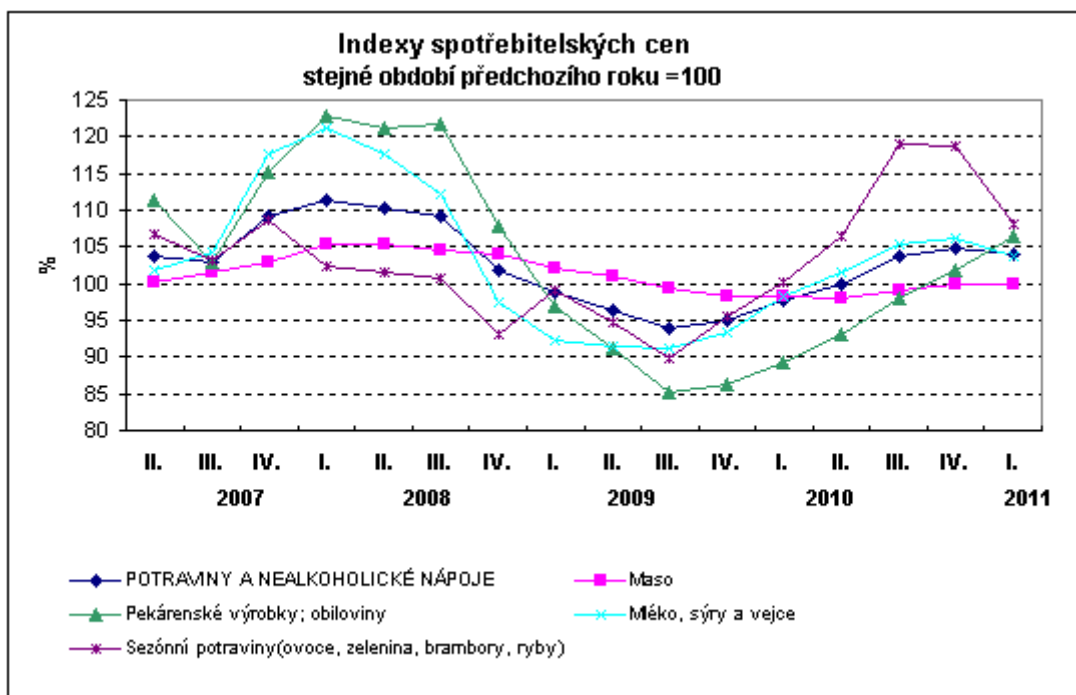

Graf 12: Indexy spotřebitelských cen, změna proti stejnému období předchozího roku. Převzato z [5]

4.2.1 CENOVÝ VÝVOJ U VYBRANÝCH ODDÍLŮ SPOTŘEBNÍHO KOŠE

Potravin a nealkoholické nápoje

Cenový růst byl zaznamenán u zeleniny na 7,6 % z celých 30,0 % ve 4. čtvrtletí 2010 a u skupiny mléko, sýry, vejce z 6,2 % ve 4. čtvrtletí 2010 na 3,8 %. U většiny potravin však přetrvával meziroční růst vyšší než 10 %, jako je běžné pečivo, mouka, máslo, jedlé oleje aj [5].

Graf 13: Indexy cen oddílu potraviny a nealkoholické nápoje v období 2007 až 1. čtvrtletí 2011. Převzato z [5]

Alkoholické nápoje a tabák

V tomto oddíle se zmírnil v 1. čtvrtletí 2011 meziroční růst alkoholických nápojů, který byl vyvolaný hlavně zvýšením daní od ledna 2010 ze 4,9 % na 2,6 % ve 4. čtvrtletí 2010. Zvýšení nepřímých daní u tabákových výrobků se projevilo u jednotlivých druhů cigaret se zpožděním a ne pokaždé v úplné míře. To mělo za důsledek mírný nárůst cen tabákových výrobků v 1. čtvrtletí 2011[5].

Zdraví

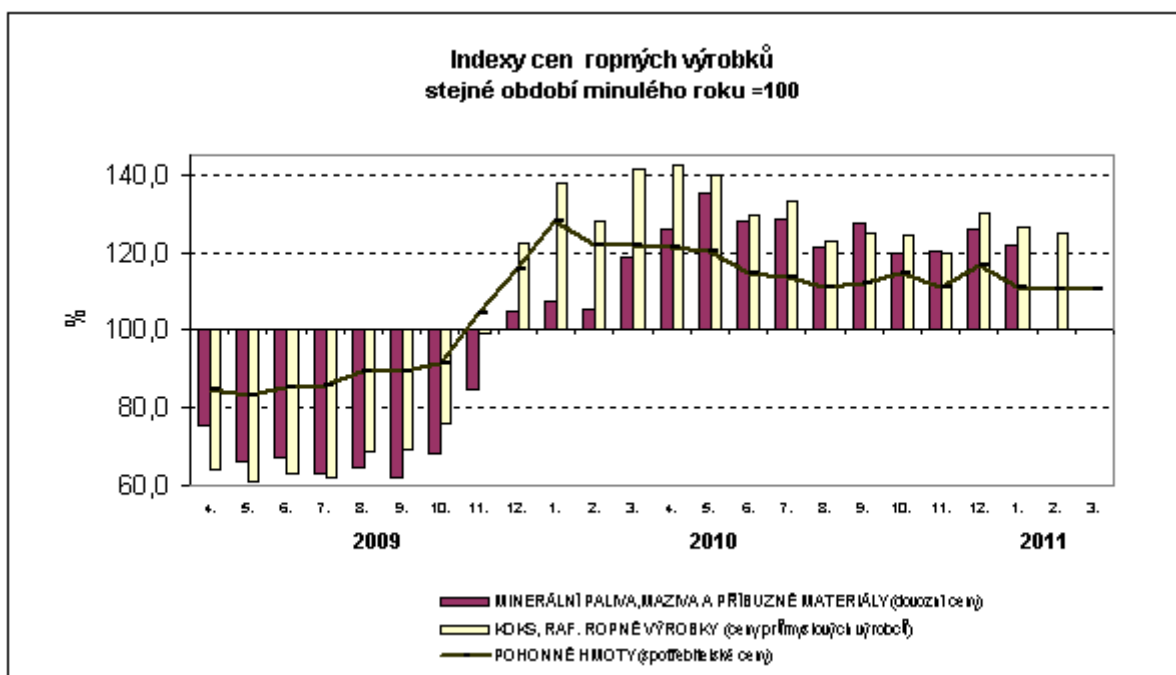
V celém oddíle se zmírnil růst cen a doplatků léčiv z 11 % na 5,1% ve 4. čtvrtletí 2010. Vliv na toto zmírnění růstu cen mají zejména administrativní vlivy, ke kterým došlo v lednu 2010 [5].

Stravování a ubytování

Vlivem nižšího růstu cen v lednu 2011 než v lednu 2010 došlo v oddíle stravování a doprava ke zpomalení meziročního cenového růstu v 1. čtvrtletí 2011 [5].

Doprava

V tomto oddíle ovlivnilo vývoj cen zejména mírné zvýšení růstu cen v osobní automobilové dopravě a zmírnění poklesu cen vozidel. Přes výrazné zvýšení cen pohonných hmot v 1. čtvrtletí 2011 vzrostly meziročně o 10,8 %, zatímco ve 4. čtvrtletí 2010 o 13,9 %. Tento vývoj byl zapříčiněn mezičtvrtletním růstem cen o 9 % v 1. čtvrtletí 2010, zatímco v 1. čtvrtletí 2011 ceny pohonných hmot vzrostly o 6 %. Následující graf bude znázorňovat vývoj spotřebitelských cen pohonných hmot ve vztahu k cenám průmyslových výrobců a dovozním cenám ropných produktů [5].

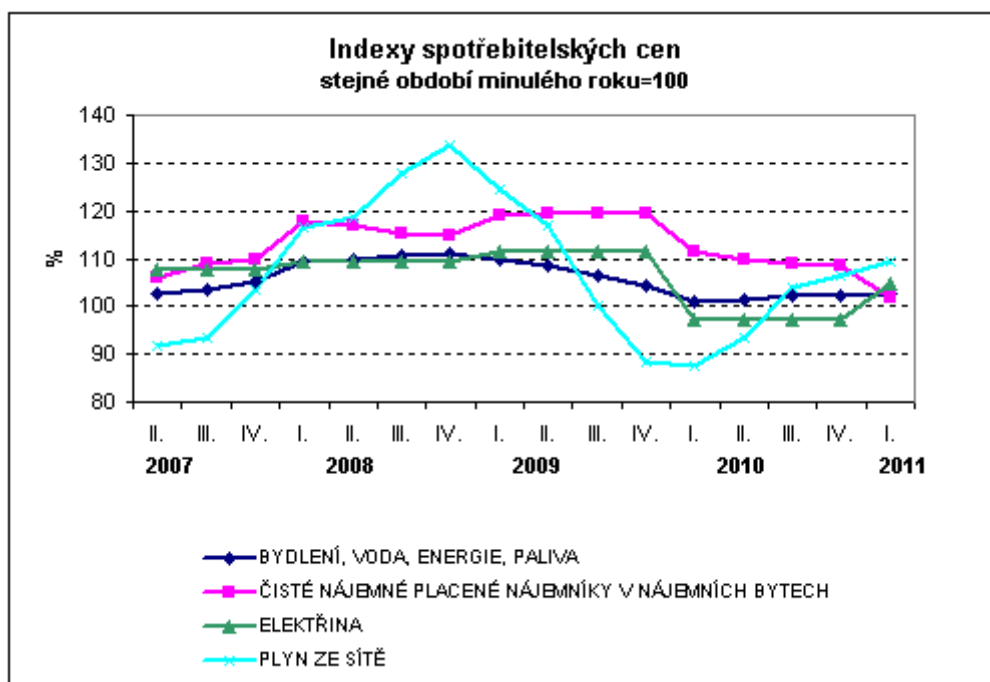

Graf 14: Indexy cen ropných výrobků v období 2009 až 1. čtvrtletí 2011, Převzato z [5]

Bydlení, voda, energie, paliva

Ceny zemního plynu vzrostly o 9,2 %, zatímco ve 4. čtvrtletí 2010 o 6,6 % a ceny elektřiny, které byly po rok 2010 nižší než v roce 2009, v 1. čtvrtletí 2011 vzrostli o 4,8 %.

Co se týče nájemného, tak výrazně zpomalil růst čistého nájemného z 8,4 % z posledního čtvrtletí roku 2010 na 1,9 %, z toho tržní bylo nižší o 0,5 % a regulované o 5,2 %. Letošní rok zatím nezaznamenal širší uplatnění zvýšení regulovaného nájemného v krajských městech a ve vybraných městech Středočeského kraje. To se netýká Ústí nad Labem a Ostravy, kde od ledna 2011 skončila regulace [5].

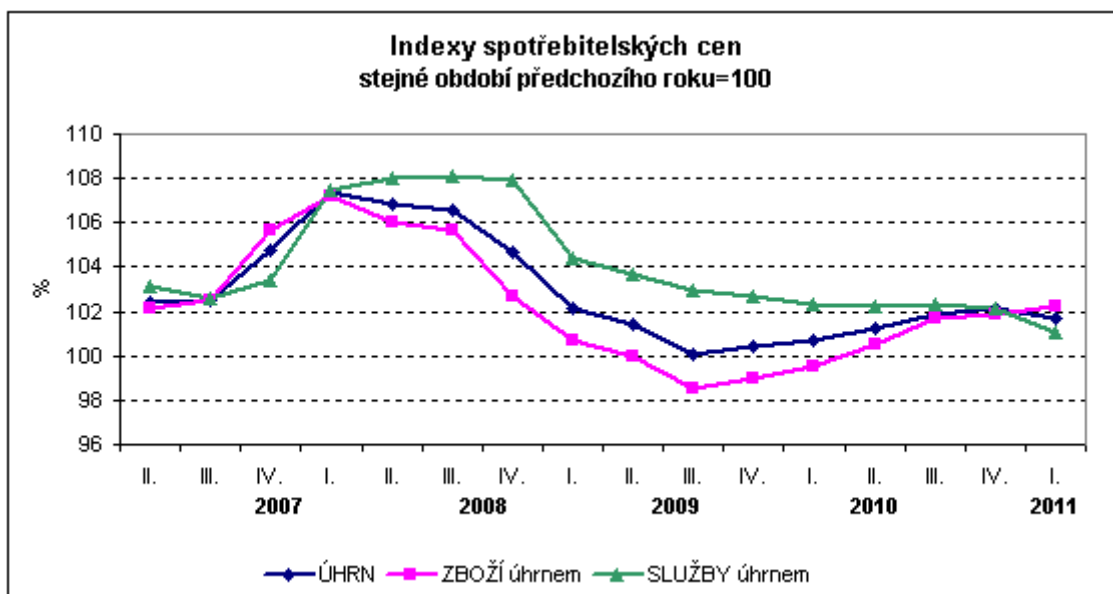

Graf 15: Indexy cen oddílu bydlení, voda, energie, paliva v období 2007 až 1. čtvrtletí 2011. Převzato z [5]

Dále meziroční pokles cen byl zaznamenán u přístrojů a spotřebičů pro domácnost, u oděvů a obuvi, dovolených s komplexními službami, elektronických zařízení pro příjem, záznam, reprodukci zvuku i obrazu a u mobilních telefonů [5].

Úhrnem zboží a služby

Celkově ceny zboží vzrostly o 2,2 % z 1,9 % z posledního čtvrtletí roku 2010 a růst cen služeb zpomalil na 1,1 % z 2,1 % z posledního čtvrtletí roku 2010. Z následujícího grafu bude patrné, že po dobu čtyř let ceny služeb rostly pomaleji než ceny zboží [5].

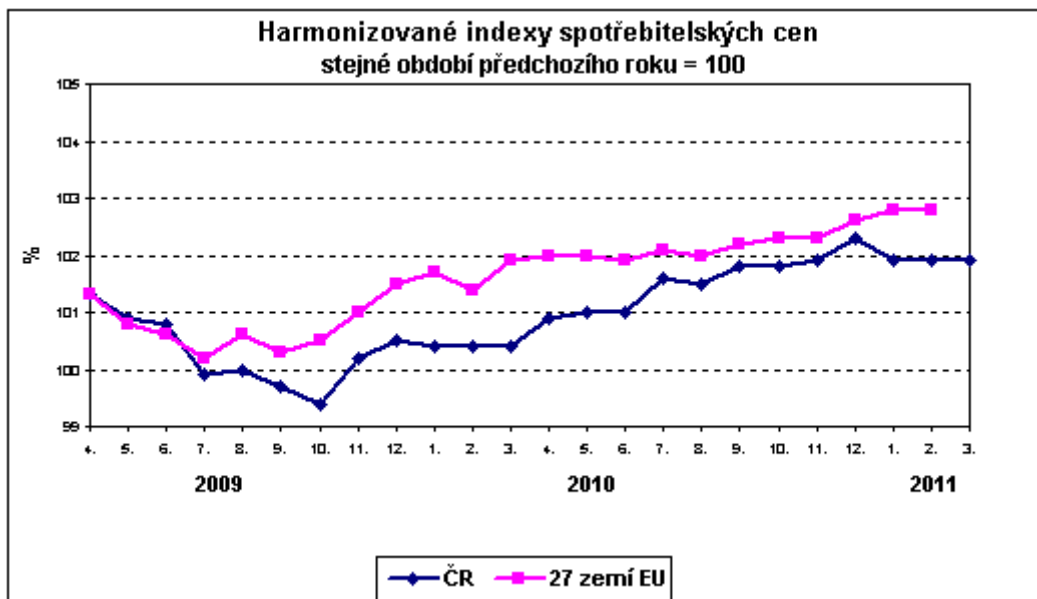

Graf 16: Ceny zboží, služeb a jejich úhrn za období 2007 až první čtvrtletí 2011. Převzato z [5]

4.2.2 HARMONIZOVANÝ INDEX SPOTŘEBITELSKÝCH CEN V ZÓNĚ EU 27

Mezi roční přírůstek průměrného harmonizovaného indexu spotřebitelských cen dvaceti-sedmi zemí Evropské unie činí v lednu i únoru letošního roku 2,8 %.⁹ Pro Českou republiku byly hodnoty v obou měsících 1,9 %. V následujícím grafu bude patrné, že meziroční harmonizované indexy spotřebitelských cen v České republice byly dlouhodobě nižší než průměrné harmonizované indexy spotřebitelských cen ve 27 zemích Evropské unie a jejich rozdíl se v prvním čtvrtletí 2011 mírně zvýšil[5].

⁹ dle údajů Eurostatu

Graf 17: Harmonizované indexy spotřebitelských cen 27 zemí EU a ČR v období 2009-2011. Převzato z [5]

ZÁVĚR

V celé této práci jsem se snažila, co nejlépe nastínit téma analýzy spotřebitelských cen v České republice. Využila jsem rozsáhlého teoretického základu, pro vysvětlení nejdůležitějších pojmů s tímto tématem souvisejících. Od samotné definice spotřebitelských cen, poukazují na spojitost s dalšími pojmy, jako je spotřební koš, indexy spotřebitelských cen i míra inflace. V dostatečném rozsahu popisují, jak se spotřebitelské ceny utvářejí, kde a jakými způsoby se získávají údaje pro výpočty. Teoretická část má tedy sloužit především k zasnění do tématu a v samotné praktické části, zpracovávám údaje o vývoji spotřebitelských cen v období posledních deseti let v České republice.

Tento vývoj jsem si dále rozdělila do dvou období, prvním je od roku 2001 po rok 2008 a druhé je aktuální vývoj začínající rokem 2009 až po 1. čtvrtletí letošního roku 2011. Jak vyplývá z výše uvedené Tabulky 6, za první pozorované období vzrostly ceny následujících oddílů: alkoholické nápoje a tabák, bydlení, voda, energie, paliva, zdraví pošty a telekomunikace, stravování a ubytovací služby, ostatní zboží a služby. Tyto oddíly podléhali ve zmiňovaném období vlivům tržním či administrativním. Důvody růstu cen byly následující: zvýšení spotřební daně u cigaret, uvolňování regulovaných cen vedoucí k zdražování nájemného a energií, zavedení zdravotnických poplatků a zvýšení DPH z 5 na 9 % ovlivňující oddíl zdraví, vlivem daňových změn vzrostly ceny u oddílu pošty a telekomunikace a pro oddíl ubytování se též projevilo zvýšení sazby DPH. Celkově za sledované období 2001 až 2008 spotřebitelské ceny vzrostly o 25,2 %. V letech 2002, 2004, 2005, 2006 a 2007 se indexy spotřebitelských cen pohybovaly ve stejném rozpětí, ale pro ostatní roky docházelo ke značným výkyvům na obě strany. Pro rok 2001 cenový růst dosahoval téměř 5 % a o dva roky později se růst téměř zastavil. Však v roce 2008 dosáhl cenový růst nejvyšších hodnot za posledních sledovaných let. Důvody byly především zvyšování DPH, spotřební daně cen energií, zavedení zdravotních regulačních poplatků, nájemného a potravin.

Z krátkodobějšího hlediska sledování vývoje cen je období 2009 až první čtvrtletí roku 2011. Za poslední mezi čtvrtletí byl zaznamenán růst cen ve čtyřech oddílech. Nárůst cen pro oddíl potravin a nealkoholické nápoje zapříčinily vyšší ceny u ovoce a zeleniny, olejů a tuků, pekárenských výrobků a obilovin. Ceny pohonných hmot dosahovaly svá historická maxima a vzrostly o 6 %. Dále vzrostly ceny elektřiny o 4,8 %, zemního plynu o 17 %, vodného o 6,1 % a stočného 5,6%, spadající pod oddíl bydlení. Pro oddíl alkoholické nápoje a tabák vzrostly ceny vína o 3,6 % a lihovin o 4,4 %. Naopak byl

zaznamenán i pokles cen pro některé oddíly, a to bytové vybavení, zařízení domácností, odívání a obuv.

Jak z celé praktické části vyplývá, vývoj spotřebitelských cen, podléhá především tržním a administrativním vlivům, ale také politickým, celosvětové hospodářské situaci, záleží na daném zboží a službě.

POUŽITÁ LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] SEGER, J.; HINDLS, R.; HRONOVÁ, S. *Statistika v hospodářství*. Praha:1998. 636 s. ISBN 80-86006-56-5.
- [2] ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2011-04-08]. Indexy spotřebitelských cen-metodická příručka. Dostupné z WWW: <www.czso.cz>.
- [3] SCHILLER, Bradley R. *Makroekonomie*. Praha: Computer Press, 2004. 412 s. ISBN 80-251-0169-X.
- [4] BRČÁK, J.; SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
- [5] ČSÚ[online]. 11. 04. 2011 [cit. 2011-04-20]. Vývoj indexů spotřebitelských cen v 1. čtvrtletí 2011. Dostupné z WWW: <www.czso.cz>.
- [6] ČSÚ [online]. 2009 [cit. 2011-04-10]. Vývoj cen, příjmů a spotřebních vydání domácností v letech 2000 až 2008. Dostupné z WWW: <www.czso.cz>.
- [7] § 6 odst. 1 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách
- [8] *Zavedení eura v České republice* [online]. 2010 [cit. 2011-04-14]. Výkladový slovník. Dostupné z WWW: <www.zavedenieura.cz>.
- [9] HENDL, Jan. *Přehled Statistických metod zpracovaných dat*. Praha : Portál, 2004. 584 s. ISBN 80-7178-820-1.
- [10] KUBANOVÁ, Jana. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. 2. vyd. Bratislava: Statis, 2004. 249 s. ISBN 80-85659-37.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Množství cenových reprezentantů ve spotřebním koši pro výpočet indexů spotřebitelských cen (nebo životních nákladů) v roce 2011. Převzato z [2]	18
Tabulka 2: Struktura klasifikace COICOP a váhy. Převzato z [2]	19
Tabulka 3: Ceny reprezentanta A za měsíc $t-1$ a měsíci. Převzato z [2].....	28
Tabulka 4: Kvalitativně očištěny ceny u prezentanta A srovnatelné v obou měsících, metodou BRIDGE OVERLAP. Převzato z [2]	29
Tabulka 5: Kvalitativně očištěný cenový index imputovaný reprezentantu A prostřednictvím změny ceny základního období. Převzato z [2].....	29
Tabulka 6: Indexy spotřebitelských cen 2001 – 2008. Převzato z [6].....	47
Tabulka 7: Indexy spotřebitelských cen oddílu bydlení, voda, energie, paliva (rok 2000 = 100). Převzato z [6]	51
Tabulka 8: Indexy cen oddílu potravin a nealkoholické nápoje (rok 2000 = 100). Převzato z [6].....	54
Tabulka 9: Indexy spotřebitelských cen, předchozí čtvrtletí = 100, Převzato z [5]	57

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Průměrná meziroční změna indexu spotřebitelských cen (míra inflace). Převzato z [6].....	46
Graf 2: Indexy spotřebitelských cen pro období 2000 – 2008 (rok 2000 = 100). Převzato z [6].....	48
Graf 3: Změna spotřebitelských cen proti předchozímu roku. Převzato z [6].....	48
Graf 4: Vývoj cen tabákových výrobků a alkoholických nápojů (rok 2000 = 100). Převzato z [6].....	49
Graf 5: Cenový vývoj čistého nájemného, elektřiny, zemního plynu a tepla (rok 2000 = 100). Převzato z [6]	49
Graf 6: Cenové indexy stravovacích a ubytovacích služeb a indexy počtu přenocování (rok 2000 = 100). Převzato z [6].....	52
Graf 7: Vývoj cenových indexů v oddíle doprava (rok 2000 = 100). Převzato z [6]	53
Graf 8: Indexy cen ropy a ropných výrobků (rok 2000 = 100).....	53
Graf 9: Indexy spotřebitelských cen a indexy v zemědělské výrobě (rok 2000 = 100), Převzato z [6].....	54
Graf 10: Indexy spotřebitelských cen u domácností zaměstnanců a důchodců (rok 2000= 100). Převzato z [6]	55
Graf 11: Průměrná roční změna harmonizovaných indexů spotřebitelských cen. Převzato z [6].....	56
Graf 12: Indexy spotřebitelských cen, změna proti stejnému období předchozího roku. Převzato z [5].....	58
Graf 13: Indexy cen oddílu potravin a nealkoholické nápoje v období 2007 až 1. čtvrtletí 2011. Převzato z [5].....	59
Graf 14: Indexy cen ropných výrobků v období 2009 až 1. čtvrtletí 2011, Převzato z [5].....	60
Graf 15: Indexy cen oddílu bydlení, voda, energie, paliva v období 2007 až 1. čtvrtletí 2011. Převzato z [5].....	61
Graf 16: Ceny zboží, služeb a jejich úhrn za období 2007 až první čtvrtletí 2011. Převzato z [5].....	62
Graf 17: Harmonizované indexy spotřebitelských cen 27 zemí EU a ČR v období 2009-2011. Převzato z [5].....	63